

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра психології, педагогіки і туризму

Кваліфікаційна робота бакалавра
на тему:
«Аналіз та оцінка туристичного потенціалу Західної України»

Допущено до захисту
«___» травня 2021 року

студентки групи Т 02-17
факультету перекладознавства
освітньої програми
Туристичне обслуговування
за спеціальністю 242 Туризм
Кенц Каріни Владиславівни

Завідувач кафедри
психології, педагогіки і туризму
доктор педагогічних наук, проф.
Матвієнко Ольга Василівна

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент
Гедін Максим Сергійович

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	7
1.1. Понятійний апарат дослідження.....	7
1.2. Аналіз останніх досліджень і публікацій	11
1.3. Методологія та методи досліджень туристичного потенціалу території.....	14
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ	20
2.1. Історико-культурні ресурси Західної України	20
2.2. Рекреаційні ресурси Західної України	25
2.3. Види туризму в Західній Україні.....	33
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ.....	51
3.1. Проблеми розвитку туристичної галузі в Західній Україні.....	51
3.2. Шляхи вдосконалення розвитку туризму в Західній Україні.....	57
3.3. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу Західної України.....	65
ВИСНОВКИ.....	71
РЕЗЮМЕ/RESUME.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	775
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Актуальність теми. Регіони України володіють багатим рекреаційно-туристичним потенціалом, який при ефективному використанні здатний не лише привести до відродження рекреаційно-туристичних комплексів, а й дати поштовх для розвитку всієї вітчизняної економіки.

Ресурсна база Західної України має унікальний курортний і туристичний потенціал, здатний забезпечити подальший розвиток національного курортного й туристичного продукту і вихід його на міжнародний ринок. Стратегічною метою розвитку туризму в Західній Україні є створення продукту, конкурентоспроможного на світовому ринку, який може максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів за збереження екологічної рівноваги та історико-культурної спадщини. Таким чином, дослідження наявного рекреаційно-туристичного потенціалу Західної України та його ефективного освоєння, використання і відновлення є актуальною науковою проблемою.

Важливість виявлення компонентів туристичного потенціалу Західної України та їх взаємозв'язку, а також ступеня впливу на ефективність туристичної діяльності обумовлена тим, що на основі представленої інформації можлива подальша розробка комплексних програм розвитку туризму в Західній Україні, найбільш оптимально використовують компоненти її туристичного потенціалу для підвищення ефективності туристичного бізнесу. Фактично, дослідження туристичного потенціалу Західної України полягає у визначенні ефективності використання ресурсів, визначенні потенційної спроможності конкурувати на ринку, виставляючи всі свої пропозиції на ринок, а також у визначенні попиту на ці пропозиції.

Оцінювання туристичного потенціалу Західній Україні є першочерговим завданням забезпечення розвитку туристичної галузі регіону та важливою передумовою її планування на національному й регіональному рівнях, оптимізації просторової та господарської організації територіальних туристичних комплексів. Без даних об'єктивної оцінки туристичного потенціалу Західній Україні виникають складності залучення інвесторів, які допоможуть щодо модернізації інфраструктури туристичної та курортно-рекреаційної галузі.

Все вищесказане обумовлює актуальність дослідження туристичного потенціалу Західної України.

Метою дослідження є проаналізувати і оцінити туристичний потенціал Західної України.

Для досягнення мети в роботі було поставлено і вирішено наступні **завдання:**

- визначити методи досліджень туристичного потенціалу території;
- проаналізувати характерні особливості туристичного потенціалу Західної України;
- описати історико-культурні та рекреаційні ресурси Західної України;
- дослідити проблеми та перспективи використання туристичного потенціалу Західної України;
- визначити шляхи розвитку туризму в Західній Україні;
- оцінити туристичний потенціал Західної України.

Об'єктом дослідження є туристичний потенціал Західної України.

Предметом дослідження є історико-культурні та рекреаційні ресурси Західної України, як складові туристичного потенціалу регіону.

У процесі роботи були застосовані наступні **методи і прийоми дослідження**: збір, обробка та узагальнення інформації. В роботі застосовувалися наступні види аналізу:

системний аналіз: за допомогою якого було здійснено теоретичне узагальнення наукових концепцій, розробок, пропозицій провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених тенденціям розвитку туризму в Західній Україні;

порівняльний аналіз: було використано для аналізу регіональних особливостей розвитку туризму в Західній Україні;

статистичний аналіз: став основою для дослідження динаміки розвитку туризму в Західній Україні.

Практичне значення отриманих результатів: результати кваліфікаційної роботи бакалавра можуть бути використані туристичними операторами України у популяризації регіонального туризму.

Ступінь розробленості теми в туризмознавчій літературі. Аналіз останніх досліджень та публікацій сфери розвитку рекреаційно-туристичного комплексу засвідчив про значний інтерес науковців різних галузей до цієї проблематики. Зокрема, серед українських дослідників цими питаннями займалися М. П. Афанасьєв, О. О. Любіцева, В. Ф. Кифяк, І. Ю. Мальська, І. Г. Смирнов, Л. М. Устименко, В. В. Худо.

Особливості управління туристичною галуззю і формування потенціалу туристичної галузі України як підсистеми національної економіки знайшли відображення у наукових працях Аль Мамуна А., Балашової Р., Біленького О., Гаман П., Гудзь М., Давиденко І., Заячківської Г., Луців Н., Меліан-Гонзалеса А., Ткаченко Т., Ушенко Н., Шкрадак І., Шпак Л та ін.

Апробація результатів роботи та публікацій: головні положення та результати кваліфікаційної роботи представлені:

Кенц К. В. *Проблеми розвитку туристичної галузі в Західній Україні // «Ad orbem per linguas. До світу через мови». Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної відеоконференції «Світ цінностей і цінності у світі», 13–14 травня 2021 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2021. С 658-659.*

Структура кваліфікаційної роботи зумовлена її метою та завданням. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, резюме, списку використаних джерел, а також додатків. Кваліфікаційну роботу викладено на 83 сторінках друкованого тексту включаючи 76 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

1.1. Понятійний апарат дослідження

Згідно з визначенням, даним у вітчизняній економічній літературі термін «потенціал» (лат. *potentia*) в широкому сенсі означає можливості, наявні сили, запаси, засоби, які можуть бути використані, або як рівень потужності в якому-небудь відношенні, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь [16, с. 25].

На думку Т. В. Ніколаєнко, під туристичним (рекреаційним) потенціалом території розуміється вся сукупність природних, культурно-історичних і соціально-економічних передумов для організації туристичної (рекреаційної) діяльності на даній території. Іноді туристичним (рекреаційним) потенціалом території називають відношення між фактичною і гранично можливою чисельністю туристів, яка визначається виходячи з наявності туристичних (рекреаційних) ресурсів [7, с. 16].

Однак, на думку автора, дане визначення скоріше відображає ступінь використання туристського потенціалу, ніж дає уявлення про його сутність. Дуже часто під туристичним (рекреаційним) потенціалом території розуміється наявність на ній певних унікальних або, принаймні, цікавих не тільки для місцевих жителів об'єктів. Хоча це не зовсім обов'язкова ознака, а тільки бажаний варіант. Можна також визначити туристичний (рекреаційний) потенціал як здатність території прийняти певне (граничне) кількість туристів (рекреантів), при якому не відбувається порушення стану природного і екологічного рівноваги [18, с. 12].

Туристичний (рекреаційний) потенціал території дуже мінливий і залежить від особливостей соціокультурного простору, в межах якого вона розташована. У поняття туристичного (рекреаційного) потенціалу території

входить поняття «умови і фактори розвитку туристичної (рекреаційної) діяльності».

Таким чином, туристичний потенціал території - це наявність у неї можливостей для розвитку туристичної індустрії та отримання від її функціонування позитивного соціально-економічного ефекту і підвищенню рівня туристичної привабливості цієї території. Туристичний потенціал території включає в себе наступні складові (рис. 1.1).

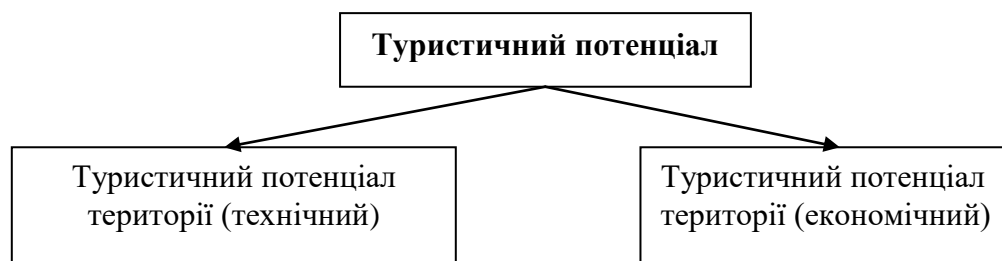

Рис. 1.1. Складові туристичного потенціалу території

Джерело: за матеріалами [18]

1. Технічний туристичний потенціал (ТПТ (т)) - це потенціал території, що стосується можливості залучити таку кількість туристів, що можуть дозволити собі прийняти засоби розміщення туристів або в цілому певний регіон з наявними природними ресурсами, враховуючи допустиме рекреаційне навантаження на цю територію.

2. Економічний туристський потенціал (ТПТ (е)) - це здатність суб'єктів господарювання і органів управління формувати туристичний (рекреаційний) продукт території шляхом використання сукупних ресурсів розвитку території з метою задоволення потреб населення і цільових ринків. [12, с. 32].

Туристичний потенціал регіону - це складна, організована, динамічна система, яка формується з безлічі елементів, які знаходяться у взаємозв'язку і взаємодії і виконують різні функції в процесі створення і надання туристичного

продукту необхідної кількості і якості і в строки, визначені ринком. Туристичний потенціал має особливі, тільки йому притаманними характеристики (рис. 1.2).

Рис. 1. 2. Системні характеристики туристського потенціалу регіону

Джерело: за матеріалами [12]

Туристичний потенціал території визначається факторами внутрішнього і зовнішнього характеру.

До факторів внутрішнього характеру будемо відносити туристичну інфраструктуру (колективні засоби розміщення туристів, підприємства громадського харчування, туристичні організації, що займаються формуванням,

просуванням і реалізацією туристичного продукту, об'єкти спортивно-оздоровчої інфраструктури); туристичні ресурси (природні, історико-культурні); систему управління туристичною територією (адміністративно-управлінські установи, координуючі розвиток туризму, маркетинг туристичної території, розвиток рівня кооперації підприємств туристичної індустрії).

Окремо слід розглядати чинники зовнішнього характеру, які можна розділити на групи факторів нормативно-правового забезпечення, економічні, геополітичні, туристичного попиту і екологічної ситуації туристичної території.

Основна проблема в дослідженні туристичного потенціалу регіону полягає в тому, що всі його елементи функціонують одночасно і в сукупності. Тобто туристичний потенціал є системою, причому складною і динамічною, оскільки саме взаємозв'язки між окремими елементами потенціалу модифікують вихідні властивості і закономірності їх функціонування, сприяючи тим самим переходу потенціалу в новий якісний стан як єдиного цілого.

На основі проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

1. Туристичний потенціал регіону - це наявність у нього можливостей для розвитку туристичної індустрії і отримання від її функціонування позитивного соціально-економічного ефекту і підвищенню рівня туристичної привабливості цього регіону; туристичний потенціал регіону - це сукупність ресурсів, які перебувають у його розпорядженні з метою організації туристичної діяльності.

2. Туристичний потенціал регіону - це складна, організована, динамічна система, яка формується з безлічі елементів, що знаходяться у взаємозв'язку і взаємодії і виконують різні функції в процесі створення і надання туристичного продукту необхідної кількості і якості і в строки, визначені ринком.

1.2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Туризм є ресурсно орієнтованою сферою діяльності, в якій питання раціонального природокористування відіграють першорядну роль, а стан природного та соціокультурного середовища є одночасно і ресурсом, і умовою діяльності, що передбачає досягнення збалансованості їх розвитку. Туристичні ресурси є одним з ключових понять при визначенні територій пріоритетного розвитку туризму та одночасно виступає джерелом інноваційного оновлення.

Це питання досить добре розроблене в літературі з географії, історії, організації туризму і має значну бібліографію. Однак слід зауважити, що єдиної, загальноприйнятої їх класифікації досі немає. Зокрема, в географії рекреації та туризму запропоновані певні класифікації, методики виявлення та оцінки, шкала цінності тощо, але в економічній інтерпретації є достатньо проблем. Найбільш поширеним підходом до класифікації рекреаційно-туристичних ресурсів є їх поділ на два основні класи: природні та історико-культурні. У туризмі під туристськими ресурсами розуміються природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, що включають об'єкти туристського показу, а також інші об'єкти, здатні задовольняти духовні потреби туристів[7].

Деякі фахівці висловлюють думку що термін «потенціал», на відміну від терміну «ресурс», завжди має на увазі сукупність характеристик, предметів і явищ, а «рекреаційний потенціал» передбачає оцінку потенціалу та разом з тим порівняння з потенціалом інших регіонів або країн або потенціалом еталонної ділянки. З цих позицій правильним буде погодитися з наступним визначенням: рекреаційний потенціал території – сукупність природних, культурно-історичних і соціально-економічних передумов для організації рекреаційної діяльності на певній території; головною складовою частиною рекреаційного потенціалу є рекреаційні ресурси [5].

На думку Н. А. Євтушенко, туристично-рекреаційний потенціал - це сукупність як природних, так і соціально-культурних об'єктів і явищ, що

використовуються для виробництва туристських послуг і спрямовані на задоволення рекреаційних потреб людини [12].

А. О. Тендюк у туристично- рекреаційний потенціал включає поняття: а) рекреаційний потенціал - як природну складову; б) туристичний потенціал (культурно-історичну спадщину) - як антропогенну складову - музеї, пам'ятки культури, архітектури, археології, традиції населення, народні промисли [12].

Ю. Є. Дащук подає таке визначення поняття «потенціал туристичної галузі» - це сукупність природно-рекреаційних, трудових, інвестиційних, інфраструктурних ресурсів, комплексна взаємодія яких дозволяє якісно забезпечити потреби туристичної галузі при певних соціально-економічних умовах [12].

У цілому пропонується підтримувати той підхід, що розмежовує поняття «туристичні ресурси» і «туристичний потенціал», та розглядати їх з позиції можливості й здібності суб'єктів туристичної діяльності використовувати ресурси в якості потенціалу (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Туристичний потенціал регіону

Досліджуючи визначення багатьох інших науковців, які досліджували тему туристичних ресурсів і туристичного потенціалу можливо відмітити, що більшість дослідників бачать різницю між цими термінами в наступному: туристський ресурс визначається як уже використовується або найбільш ймовірно до використання в найближчому майбутньому засіб конкретного місця з метою туризму, а потенціал представляється як оцінка цих же ресурсів або в сукупності, або як різних компонентів потенціалу конкретної місцевості. Такий підхід дозволяє порівнювати одні ресурси з іншими схожими ресурсами або ресурсним сукупним потенціалом схожих регіонів або країн

Таким чином, на думку фахівців під туристичним потенціалом регіону, на відміну від інших, слід розуміти сукупність економічних, унікальних природно-ресурсних, культурно-історичних, соціальних, релігійних особливих елементів регіону (області) країни, які носять природний характер або виникли в результаті діяльності людини (штучно), можуть сприяти розвитку туристичної галузі, тобто виробництво, наука, природокористування, культура, освіта, спорт, торгівля, охорона здоров'я тощо, а також політична, соціальна та економічна ситуація, які можуть вплинути на туристичну діяльність.

1.3. Методологія та методи досліджень туристичного потенціалу території

Для оцінки туристичного потенціалу території необхідно конкретизувати компоненти, за якими ця оцінка буде проводитися. Компоненти туристичного потенціалу території представлені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Компоненти туристичного потенціалу території

Система забезпечення	Компоненти
Ресурсне забезпечення	Природні туристичні ресурси
	Туристичні ресурси антропогенного походження (історико архітектурні пам'ятники, культурні та релігійні цінності і т. д.)
	МТБ туризму
	туристична інфраструктура
	постачальники обладнання
	інформація
Кадрове забезпечення	ринок робочої сили
	експерти та консультанти
	підготовка фахівців турбізнесу
	підготовка комерційного персоналу
Фінансове забезпечення	кошти інвесторів
	державні дотації
	кошти споживачів
Маркетингове забезпечення	цінова політика
	маркетингова кампанія
Інноваційне забезпечення	нові технології розробки та надання туристичного продукту
	впровадження нових технологій розробки і надання туристичного продукту

Джерело: за матеріалами [26]

Очевидно, що основою функціонування туристичної діяльності є туристичні ресурси - це об'єкти і явища природного і антропогенного походження, які можна використовувати в цілях відпочинку й туризму і лікування [26, с. 14].

Завдяки наявності в межах певної території мінеральних джерел, історико-культурних пам'яток або сприятливих кліматичних умов ця місцевість

набуває інтерес у туристів. Отримати ж високий соціально-економічний ефект від розвитку туризму можна лише після здійснення заходів з благоустрою території, розвитку МТБ туризму і т. д.

Але наявність лише цього компонента туристичного потенціалу території вже призводить до досягненню найнижчого рівня розвитку туризму. Наприклад, території з привабливими ландшафтами і водоймами завжди користувалися популярністю у туристів, незважаючи на те, що в цій місцевості були відсутні належні умови для відпочинку: комфортні засоби розміщення, туристська інфраструктура та ін. Це пояснюється тим, що людині для повноцінного відпочинку з відтворенням втраченої під час роботи енергії досить змінити обстановку, виїхати за межі постійного місця проживання [8, с. 20].

Однак отримати високий соціально-економічний ефект від розвитку туризму можна лише після здійснення заходів щодо розвитку МТБ туризму і туристичної інфраструктури. Щоб ефективність туристичної діяльності була високою, наявності тільки туристичних ресурсів недостатньо. Адже велику кількість туристів, місцевість, де немає сучасних готелів або погані дороги, не може залучити, і, отже, високих прибутків туристична діяльність не принесе. Важливими є компоненти кадрового забезпечення туристичного потенціалу території, адже без персоналу різних категорій ефективне функціонування туристичного бізнесу неможливо.

Компонентами кадрового забезпечення туристичного потенціалу є: 1) ринок робочої сили, що забезпечує туристичні підприємства обслуговуючим персоналом; 2) експерти та консультанти з підбору кадрів; 3) підготовка фахівців турбізнесу, яка здійснюється вищими і середніми навчальними закладами, які випускають фахівців відповідного напрямку; 4) підготовка комерційної персоналу (працівників планово-фінансового та економічного відділу, бухгалтерії, юристів і т. д.), яка здійснюється вищими і середніми навчальними закладами, випускають фахівців комерційного спрямування [11].

Компонентами фінансового забезпечення туристичного потенціалу є: 1) державні дотації; 2) кошти споживачів, готових платити за надані туристичні послуги; 3) кошти інвесторів, що направляються на: завершення будівництва об'єктів туристського призначення, а також реконструкцію і модернізацію діючих підприємств комплексу; будівництво об'єктів інфраструктури, індустрії відпочинку і розваг; розробку і застосування нових технологій використання туристичних ресурсів; здійснення заходів, спрямованих на поліпшення сервісу туристів, підвищення якості наданих їм послуг [11].

Для досягнення високого рівня конкурентоспроможності туристичного бізнесу на певній території необхідно впроваджувати сприятливу маркетингову політику, яка включає ефективні маркетингові кампанії та цінову політику, а також розробляти і вводити в дію нові технології створення і надання туристичного продукту. Необхідно визначити перелік показників, що характеризують компоненти туристичного потенціалу території, за якими буде проводитися їх оцінка.

Обрана система окремих конкретних показників повинна вирішувати завдання, які поставлені перед нею для планування і прийняття управлінських рішень, що стосуються підвищення ефективності туристичної діяльності на певній території. Такі завдання вимагають:

1. Кількісної і якісної оцінки рівня реалізації туристичного потенціалу території;
2. Виявлення причинно-наслідкових зв'язків рівня реалізації туристичного потенціалу території та ступеня розвитку її туристської діяльності;
3. Виявлення позитивних і негативних факторів, що впливають на процес розвитку туристичної діяльності;
4. Прогнозування змін туристської активності внаслідок впливу негативних факторів і прийняття на цій основі оптимальних управлінських рішень шляхом вибору з декількох альтернативних варіантів.

Отже, показниками для оцінки компоненти туристичного потенціалу території «Природні туристичні ресурси» є: 1) потенціал природних ресурсів за категоріями; 2) ступінь освоєння природних туристичних ресурсів; 3) рекреаційна ємність даної території. Для компоненти «Антропогенні туристичні ресурси» існують такі показники: 1) сконцентрованість в межах певної території різноманітних історико-культурних пам'яток; 2) місце історико-культурних пам'яток в світовій і вітчизняній культурі; 3) необхідний і достатній час для огляду цінностей для порівняння різних територій за перспективністю історико-культурного потенціалу для туризму; 4) старовина пам'ятників; 5) доглянутість пам'ятників.

Для компоненти «МТБ туризму» існують такі показники: 1) забезпеченість території засобами розміщення для різних категорій туристів (СРТ); 2) кількість ліжко-місць в СРТ; 3) заповнюваність СРТ; 4) прибуток з розрахунку на одне місце в СРТ; 5) кількість працівників в СРТ на 1000 наданих койко-діб; 6) середня площа СРТ в розрахунку на одне місце, м². Для компоненти «Маркетингова політика» існують такі показники: 1) прийнятний для туристів рівень цін; 2) витрати на рекламу; 3) рівень інформованості про регіон.

Для того щоб управляти процесом розвитку туризму на певній території, необхідно досліджувати її туристичний потенціал і його компоненти, ступінь реалізації яких впливає на рівень розвитку туристичної діяльності в межах цієї території. Необхідно також визначити показники, за яким слід оцінювати компоненти туристичного потенціалу. Оскільки метою управління динамікою розвитку туристичної діяльності на певній території є створення умов для стабільного підвищення її ефективності, то ці показники повинні прогнозувати рівень розвитку туристичної діяльності і дозволяти визначити цей рівень за всіма аспектами.

Щоб врахувати всі компоненти і елементи туристичного потенціалу і ступінь впливу кожного з них на можливість підвищення ефективності туристичного бізнесу на конкретній території, необхідно розробити методіку приведення значної кількості окремих показників до одного або невеликої кількості узагальнюючих показників. Такі інтегровані показники дали б можливість порівняти туристичні потенціали різних територій і прийняти оптимальне рішення, що стосується можливості отримання високого соціально-економічного ефекту від туризму на основі реалізації комплексних програм розвитку цього виду діяльності.

Методологія оцінювання ресурсного потенціалу туризму останніми роками була збагачена інструментарієм, що запропонований науковцями Київського національного університету ім. Тараса Шевченка під керівництвом професорів Я. Б. Олійника та О. О. Любіцевої, які в рамках розроблення національної Стратегії сталого розвитку туризму провели інтегральну оцінку природних національних рекреаційно-туристичних ресурсів (РТР), побудували ресурсно-рекреаційний рейтинг регіонів, визначили рівні забезпеченості РТР та ресурсно-рекреаційні доміанти регіонів України. Авторами за результатами оцінки зроблено висновки: кожен з регіонів країни має свою специфіку, свою неповторність – етнокультурну та архітектурно-історичну, природно-ландшафтну, біосоціальну, суспільно-географічного положення тощо.

Виступаючи як оригінальні територіальні структури, що мають на національному туристичному ринку притаманну лише їм «торгово-рекреаційну марку» (регіональний бренд), регіони характеризуються як відчутною нерівномірністю розвитку ресурсної бази, так і різними показниками функціонування рекреаційної галузі. Запропонована рейтингова рекреаційно-ресурсна оцінка регіонів України розглядається як суттєвий ресурсосистематизуючий результат дослідження.

При цьому загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу адміністративно-територіальних одиниць України визначався як сума балів 7 блоків – суспільно-географічного, природного, архітектурно-історичного, інфраструктурного, природно-атропогенного, біосоціального, подієвого; та співставлення забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами й ресурсно-рекреаційних домінант (ресурсно-рекреаційна домінанта (РРД) – стабільний у просторі і часі вид рекреації, туризму, чинником розвитку якого є відповідна суспільно-економічна база). Всього авторами було виділено 10 домінант регіонів України: лікувально-оздоровчо-туристська, культурно-історично-сакральна, культурно-історична, оздоровчо-туристська, лікувально-оздоровча, сакральна, біосоціальна, екологічна, оздоровча, індустріальна.

Чи не єдиним показником оцінки туристичного потенціалу регіону / дестинації є показники туристичного балансу, який розраховується як різниця кількості в'їжджаючих та виїжджаючих туристів, тобто туристичних потоків.

Оцінка потенціалу шляхом обчислення даних туристичного балансу – недосконалий, але широко вживаний методичний інструмент.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

2.1. Історико-культурні ресурси Західної України

У комплексі рекреаційних ресурсів Західної України особливе місце займають історико-культурні ресурси, що представляють собою спадщину суспільного розвитку минулих епох. Вони служать передумовою для організації культурно-пізнавальних видів рекреаційної діяльності, оптимізують рекреаційну діяльність в цілому, виконуючи досить серйозні виховні функції. Історико-культурні ресурси певною мірою визначають локалізацію рекреаційних потоків та напрямки екскурсійних маршрутів. Культурно-історичні об'єкти поділяються на матеріальні і духовні. Матеріальні охоплюють сукупність засобів виробництва та інших матеріальних цінностей суспільства на кожній історичній стадії його розвитку, а духовні - сукупність досягнень суспільства в освіті, науці, мистецтві, літературі, в організації державного і суспільного життя, в праці і побуті.

Серед культурно-історичних об'єктів Західної України провідна роль належить пам'яткам історії та культури, які відрізняються найбільшою привабливістю і на цій основі служать головним засобом задоволення потреб пізнавально-культурної рекреації. Залежно від їх основних ознак пам'ятки історії та культури поділяються на п'ять основних видів: історії, археології, містобудування і архітектури, мистецтва, документальні пам'ятки.

Західний регіон України, до якого входить Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, Рівненська, Волинська області, займає загальну площу 56,6 тис. кв. км і в ньому проживає близько 6,5 млн. осіб (13,7% від загальної кількості в країні). Перспективна політика розвитку економічної

стратегії та соціальної сфери областей регіону базується на комплексному розвитку чинників сприятливого та релаксатного характеру [16].

Прикарпаття має велику культурно- історичну спадщину. Такі давні і цінні пам'ятки, як церква Пантелеймона під Галичем (XII ст.), Манявський скит (XVII ст.), дерев'яні гуцульські і бойківські храми, відомі за межами країни.

Найпопулярніші туристичні місця краю: Манявський скит (Богородчанський р-н); Гошівський монастир (Долинський р-н); гора Говерла (2061 м, Черногірський хребет); колишня обсерваторія на г. Піп-Іван (2026 м); високогірні озера Несамовите, Бребенескул, Марічейка (Черногірський хребет); національний заповідник "Давній Галич"; залишки Пнівського замку (м. Надвірна); Косівський сувенірний ринок; музеї "Писанка" та народного мистецтва Гуцульщини і Покуття (м. Коломия); музей І. Франка (с. Криворівня Верховинського р-ну); скелі Довбуша (с. Бубнище поряд з м. Болахів); скелі "Писаний камінь" (Верховинський р-н); "сріблясті" водоспади в с. Шешори (Косівський р-н); вузькоколіяка "Карпатський трамвай" (Долинський, Рожнятівський р-ни); Сокільський хребет (Косівський р-н) [43, с. 164].

Івано-Франківська область складається з самобутніх етнографічних районів Опілля, Бойківщини, Гуцульщини та Покуття. Їх мешканці найповніше зберегли національний давньоукраїнський колорит з багатою матеріально-духовною культурою, а також низку самобутніх відмінностей в обрядах, народній архітектурі, одязі, побуті, мистецьких ремеслах, що привертає неабияку увагу туристів.

Західна Україна має найбільшу в Україні кількість, різноманітність і ступінь збереження об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини, яка представлена всіма типами будівель широкого хронологічного періоду — від Княжої доби до середини ХХ століття.

Пам'ятки архітектури - найбільш цінні туристичні об'єкти. Всього в області взято під охорону 3965 споруд XII — ХХ століть, або 25 % від усієї

кількості в Україні, в тому числі 512 — загально-державного значення. Функціонує 10 державних театрів та 18 музеїв.

Основна частина об'єктів (2313) зосереджена у Львові, який за їх кількістю та різноманітністю займає перше місце в державі і внесений рішенням ЮНЕСКО до переліку найцінніших міст світу.

В області функціонують історико-культурні заповідники, які містять пам'ятки архітектури, історії, археології, мистецтва, музеї, театри та інше. До них можна сміливо віднести і промислові об'єкти, які мають певну туристичну цінність (закинуті шахти, старі місця нафтовидобутку, солеваріння, гутного виробництва тощо).

Створено туристичний маршрут «Золота підкова» на основі збережених архітектурних пам'яток в Угневі, Золочеві, Старому Селі, Свіржі, Підгірцях, Олеську, Жовкві, Крехові.

На Львівщині варто відвідати:

Олеський Замок, розташований неподалік селища Олесько, на 72-му кілометрі від Львова на Київському шосе. Перша згадка про замок у літературних джерелах припадає на 1327 рік.

Ця пам'ятка архітектури XIV–XVII ст. перебудована у дусі італійського Ренесансу у 1620-х рр.

Зараз тут музей-заповідник. “Олеський замок” — відділення Львівської галереї мистецтв. У музеї зібрано понад 500 творів живопису, скульптури, прикладного мистецтва, твори іконопису XV–XVI ст. У трьох залах експозиції можна простежити майже чотирьохсотрічний розвиток Львівського портрета.

Підгорецький замок. Перша писемна згадка про Підгірці датується 431 роком. Замок — це ансамбль, до якого входить оточений складною оборонною системою триповерховий палац, заїжджий двір XVIII ст., костел і парк. Замок споруджено протягом 1635-1640 рр. на місці старого укріплення, яке згадується

ще у 1530 р. Архітектори замку працювали за вказівкою коронного гетьмана Станіслава Конєцпольського.

Свірзький замок. Перша згадка про Свірж датується 1427 р, коли він належав шляхетному роду Свірзьких. Сучасного вигляду набрав у середині XVII ст. за власності графа Цетнера. У 1648-1654 рр. замок не раз здобували козацькі загони. На території комплексу залишився костел XV ст. у стилі ренесансу, у замку збереглися барельєфи з різьбленого й оздобленого каменю, бійниці, а посеред двору — величезна криниця.

Золочівський замок збудовано у першій третині XVII ст. як оборонну фортецю. В'їзна вежа, Китайський палац, Великий житловий палац творять прекрасну ренесансну гармонію.

Найцікавіший замок своїми елементами оборонної архітектури, серед яких вежі-кавалєри, бастіони, панська садиба, казарми, в'язниця, навчальний заклад. Нині це музей-заповідник, відділення Львівської галереї мистецтв. Перлиною архітектури замку є декоративний портал брами. Вежі на бастіонах є своєрідною візиткою замку, історія якого пов'язана з багатьма історичними подіями та постатями: Богданом Хмельницьким, Петром Дорошенком, Іваном Сірком, Яном Собеським. Окрасою замку є Китайський палац — один з небагатьох зразків східної архітектури на наших землях. Архітектура палацу нагадує італійські палаці епохи ренесансу.

Жовківський королівський замок XVI століття має строгу прямокутну форму з чотирма кутовими вежами. Туристи можуть оглянути замкові вежі й двоповерхові житлові корпуси, прогулятися дерев'яними замковими галереями, зазирнути у парадні внутрішні покої, де нині розташована експозиція музею. Зараз завершується формування мистецької експозиції Жовківського замку як філії Львівської галереї мистецтв.

Крім замків, на Львівщині цікаво відвідати:

- Село Звенигород. Залишки давньоруського городища XI—XII ст.

- Місто Винники. Костел Вознесіння 1738 р., дзвіниця XIX ст., ландшафтні заказники «Чорна гора» і «Львівський».
- Село Потелич. Городище давньоруського міста Потелич, церква Святого Духа, дзвіниця Троїцької церкви, гідробіологічний заказник державного значення «Потелицький».
- Місто Дрогобич. Збережений ансамбль історичної частини міста XVIII — поч. XXст.;
- шедеври української дерев'яної архітектури XVI — XVIIст.: церква св.Юрія і Воздвиження Чесного Хреста;
- Село Нагуєвичі. Літературно-меморіальний музей Івана Франка.
- Село Урич. Історико-природничий заповідник «Урицькі скелі» з залишками збереженої давньоруської фортеці XI — XIVст.
- Село Стільське. Унікальний історико-культурний комплекс з центром — городищем IX — XI ст., який охоплює величезну, вкриту давнім пралісом площу мальовничої Бібрсько-Стільської височини. В результаті тривалих археологічних досліджень було встановлено, що на залісненому плато на початку XI століття дійсно існувало велике місто. Його неймовірно велика, як для тогочасних міст Європи, укріплена площа сягала 250 га., а довжина оборонних стін — близько 10 км. У найближчих околицях міста археологи дослідили густу сітку поселень, культових місць та некрополі.

Таким чином, Львівська область входить до п'ятірки найбільш привабливих та популярних туристично-рекреаційних регіонів України. На території Львівщини понад 4000 пам'яток історії та культури, значна частина яких зосереджена у Львові, а також у містах Жовкві, Белзі, Бібрці, Золочеві, Жидачеві, Самборі, Дрогобичі.

Отже, виявлені особливості культурного потенціалу Західної України формують умови та сприяють розвитку різних видів туризму – пізнавально-екскурсійного, релігійного тощо.

2.2. Рекреаційні ресурси Західної України

Оздоровчо-відпочинковий сегмент є провідним у туристичній галузі Західної України. Бальнеологічні й кліматотерапевтичні заклади забезпечують відносно високий рівень пропонованих лікувальних і профілактичних послуг у головних курортних центрах регіону: Трускавці, Моршині, Любіні Великому, Сваляві, Яремчі тощо.

Рекреаційні ресурси – природні й антропогенні геосистеми, тіла та явища природи які мають комфортні властивості і споживчу вартість для рекреаційної діяльності і можуть бути використані з метою відпочинку та оздоровлення людей у певний час та за допомогою існуючих технологій і матеріальних можливостей.

Лікувально-курортна рекреаційна діяльність в Західній Україні базується на використанні природних ресурсів: клімату, мінеральних лікувальних вод, грязей, озокериту, соляних шахт, кумисолікування та їх поєднання. Цей вид рекреаційної діяльності за своєю сутністю має бути найбільш регламентованим. Лікарські приписи, суворий режим, кліматичні, регіональні, вікові, статеві та інші обмеження роблять лікувально-курортну діяльність діяльністю найбільш закритого характеру. Разом з тим, дозовані інші види рекреаційної діяльності можуть суттєво доповнювати цей вид, створюючи додатковий лікувальний ефект.

В Західній Україні існують традиційні та перспективні санаторно-курортні райони з ефективними унікальними ресурсами для відпочинку і лікування. Потужний рекреаційний потенціал Західної України створює можливості для розширення пропозиції різноманітних рекреаційних послуг для українських та іноземних споживачів.

У гірських та передгірських районах Закарпатської області, особливо біля Сваляви, є значні запаси вуглекислих вод, на базі яких працює декілька

курортів. Поблизу села Синяк є родовища сульфідних вод, а хлоридно-натрієві води розвідано в Усть-Чорній [18].

Що стосується переліку природних туристично -рекреаційних ресурсів Львівської області, то сюди відносять лікувальні мінеральні води, лікувальні грязі, родовища озокериту, водні та інші види. Найбільше їх зосереджено у Яворівському, Миколаївському, Стрийсько - му і Дрогобицькому районах, а найменше – у Пустомитівському, Кам ' янка-Бузькому, Сокальському, Радехівському і Бродівському районах [2].

У структурі природного туристично -рекреаційного потенціалу області чільне місце займають лікувальні мінеральні води. Серед восьми типів мінеральних вод, які використовуються у бальнеології, у Львівській області відомо сім. Виділяються чотири зони їхнього поширення [3].

Перша зона охоплює ареали поширення мінеральних неспецифічних вод типу «Нафтуса». Вона представлена курортами Трускавець (добовий дебіт родовища складає 47,2 куб. м./добу), Східниця (64,6 куб. м./добу), Верхньосинеvidненським родовищем та ще близько 40 іншими джерелами "Нафтусі" (загальні розвідані та прогнозовані ресурси перевищують 5000 куб. м./добу) [7].

Друга зона охоплює території з поширенням лікувальних розсолів з підвищеним вмістом сульфатів і включає курорт Моршин (79,0 куб. м./добу). Тут сумарні розвідані та прогнозовані ресурси лікувальних розсолів становлять більше 600 куб. м./добу [7]. На сьогодні використовується близько 1 куб. м./добу.

У третій зоні поширені мінеральні сульфатні води. Вона охоплює курорти Великий Любінь (запаси вод - 57,6 куб. м./добу), Немирів (320 куб. м./добу), Шкло (5,0 куб. м./добу). Загальні та прогнозовані запаси дано - го типу вод складають в області лише кілька тисяч куб. м /добу, з яких експлуатується майже 250 куб. м./добу [7].

Четверта зона представлена мінеральними водами без специфічних компонентів і властивостей, які знаходяться у смт. Олеську (220 куб. м./добу), с. Балучині (158 куб. м./добу), смт. Новому Милятині (138 куб. м./добу), с. Солуках (86 куб. м./добу). Їхні загальні прогнозовані запаси - близько 27000 куб. м./добу [7].

У Львівській області також розвідані родовища вуглекислих мінеральних вод, зокрема, в с. Климець і с. Боберка.

Лікувальні торф'яні грязі Львівської об - ласті розташовані у смт. Немирів, смт. Великий Любінь, м. Моршин і смт. Шкло. Їх загальні запаси оцінюють [7] у 462 тис. куб. м.

На території регіону знаходиться найбільше в Україні родовище озокериту - Бориславське. Поклади озокериту також виявлені в смт. Стара Сіль (Старосамбірський район) [1].

Споживання мінеральних вод для лікувального пиття є основним напрямком використання мінеральних вод у санаторно-курортному лікуванні. Необхідність визначення максимальної потреби в мінеральних водах, призначених для лікувального пиття, зумовлена потребою у визначенні можливості споживання запасів мінеральних вод та можливості розвитку курорту. У табл. 2.1 відображено експлуатаційні запаси мінеральних вод бальнеологічних курортів Львівської області для оцінки можливості природного рекреаційного ресурсу бальнеологічного курорту для задоволення потреб рекреантів.

В Прикарпатті є десять курортних місцевостей. Для курортної терапії використовуються кліматичне лікування, мінеральні ванни. Серед курортів - низькогірні Татарів, Яремче і Микуличин Яремчанської міськради, Мислівка і Новий Мізунь Долинського району, Шешори Косівського району та м. Косів, високогірні Ворохта і Яблуниця Яремчанської міськради і бальнео-грязевий передгірний курорт Черче Рогатинського району [19].

Таблиця 2.1

Запаси мінеральних вод бальнеологічних курортів Львівської області

Бальнеологічний курорт	Добовий об'єм, м ³ /добу	Річний запас, м ³ /рік	Норма споживання на 1 особу, м ³ /люд	Природний потенціал, ліжко-дні/рік	Кількість проведених ліжко-днів упродовж року
Трускавець	25	9125	0,0012	7604167	2350232
Моршин	123,4	45041	0,0012	37534167	727893
Східниця	64,5	23542,5	0,0012	19618750	37599
Великий Любінь	26,5	9672,5	0,0012	8060417	15359
Немирів	570	208050	0,0012	173375000	38060
Шкло	12	4380	0,0012	3650000	44727

Джерело: за матеріалами [23]

Прикарпаття славиться багатством мінеральних вод. Серед мінеральних джерел Івано-Франківщини найбільш відомим є джерело води "Горянка", аналогічної за дією трускавецькій "Нафтусі", у с. Новий Мізунь Долинського району. Лікувальні властивості джерела "Буркут" для оздоровлення внутрішніх органів були відомі ще у ХІХ ст. Для лікування опорно-рухового апарату використовуються торфові грязі і мінеральні води курорту Черче. Перспективними для лікування є води курорту Шешори з високим вмістом органічних речовин [19].

Можна простежити дві основні тенденції у розміщенні нових курортних і відпочинкових об'єктів Західної України:

- розташування їх у традиційних курортних центрах і місцевостях, де внаслідок цього поліпшується туристична база та збільшується місткість наявних курортних закладів у результаті їх модернізації і розбудови; це збільшує територіальну концентрацію об'єктів (Трускавець, Славське, Яремча);
- туристичне освоєння зовсім нових територій і місцевостей з високим ресурсним потенціалом і сприятливою доступністю (Східниця, Поляниця, Берегово).

У створенні нового, привабливішого іміджу туристичного продукту Західної України беруть участь державні, приватні та громадські суб'єкти господарювання. Лікування на курортах, базою якого є бальнеологічні ресурси відомих курортів Львівської та Закарпатської областей, й далі є найвідомішим марковим продуктом у загальнодержавному та міжнародному масштабах. Продукт пропонують широкому колу осіб, які потребують лікування або реабілітації, особливо захворювань органів травлення та серцево-судинних захворювань. Більшість санаторно-оздоровчих установ пропонує діагностику хвороб й амбулаторне лікування пацієнтів, а також надає послуги ночівлі та харчування. Лікувально-оздоровча зміна триває від 14 до 24 днів. На такий термін видають путівки, які розповсюджують з використанням виробничих і галузевих зв'язків, а також через туристичні фірми, які виступають як посередники.

Найголовнішим у ефективному використанні рекреаційних ресурсів є наявність туристичної інфраструктури. Це готелі, мотелі, будинки відпочинку, пансіонати, санаторії, заклади харчування, транспортні засоби, заклади для розваг, атракціони та ін.

Щодо структури оздоровлених осіб по основних типах закладів, то у 2019 р. найбільша кількість рекреантів перебувала в санаторіях - 78,5%; 8,2% - в базах відпочинку та інших закладах відпочинку; 3,7% - в дитячих закладах оздоровлення цілорічної дії (рис. 2.1).

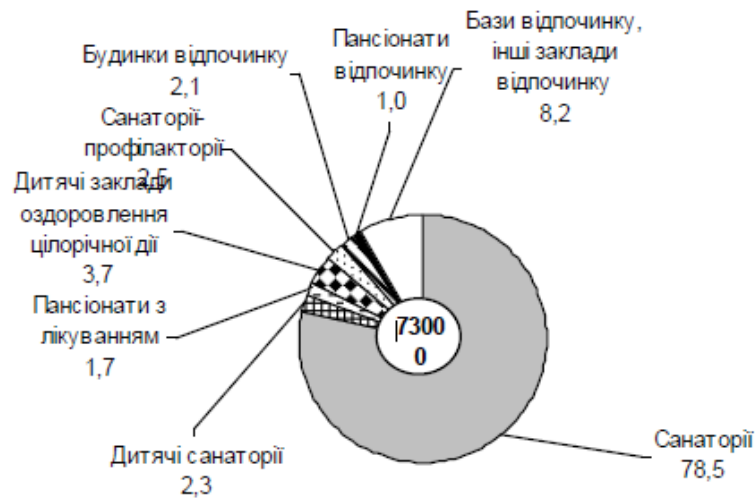

Рис. 2.1. Структура кількості оздоровлених осіб по видах закладів у 2019 році

Джерело: за матеріалами [19]

На території України розташовано близько 40 курортів. Слід відзначити той факт, що більшість курортів розташована в двох регіонах України - на Азово-Чорноморському узбережжі та Українських Карпатах (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Розташування основних курортів Західної України

Область	Курорт	Вид курорту
Закарпатська	Голубине	Бальнеокліматичний
	Поляна	Бальнеологічний
	Синяк	Бальнеогрязьовий
	Свалява	Бальнеологічний
	Косино	Термальний
	Берегове	Термальний
	Велятино	Термальний
Івано-Франківська	Черче	Кліматичний, бальнеогрязьовий
	Ворохта	Кліматичний, бальнеогрязьовий
	Яремча	Кліматичний, бальнеогрязьовий
	Косів	Кліматичний, бальнеогрязьовий
Львівська	Трускавець	Бальнеологічний
	Моршин	Бальнеологічний
	Немирів	Бальнеологічний
	Східниця	Бальнеологічний
	Любінь Великий	Бальнеологічний
	Шаян	Бальнеологічний
	Шкло	Бальнеологічний

Санаторно-курортний комплекс Західної України представлений великою кількістю санаторно-курортних закладів, серед яких особливе місце посідають санаторії Львівської, Закарпатської та Івано-Франківської областей.

Розвиток курортно-лікувальної справи Західної України має давню історію та певні передумови - найвищий ступінь лісистості території, естетично привабливі ландшафти, кліматичні та бальнеологічні ресурси. Тут розташований один із найвідоміших в Україні бальнеологічних курортів - місто-курорт Моршин,

Найважливіший лікувальний фактор цього унікального регіону - мінеральні води, що застосовуються у вигляді ванн, душів, для пиття, інгаляцій, зрошування, промивання тощо. Трускавець - один із найстаріших курортів Європи, один із найпопулярніших санаторно-курортних комплексів України, який одночасно може прийняти понад 4 тис. відпочивальників.

Своїми лікувальними можливостями він не поступається Карловим Варам, Баден-Бадену, Вісбадену та ін. Має можливість використовувати для лікування залістисті, бромисті та йодисті, миш'яковисті, радонові та інші мінеральні води, озокерит та лікувальні грязі, запаси яких практично невичерпні. Тут розташоване найбільше родовище озокериту в Україні. Санаторії Трускавецького курорту спеціалізуються на лікуванні хвороб органів травлення, вірусного гепатиту, хвороб сечостатевого органу, цукрового діабету тощо.

Унікальність курорту Східниця полягає в тому, що на цій порівняно невеликій території зосереджені різні типи лікувальних вод: слабо мінералізовані - типу «Нафтуся», з розчинними органічними речовинами у кількості 10-30 мг/л, залістисті мінеральні води з вмістом заліза від 20 до 70 мг/л, унікальні лужні «Східницька содова», мінеральні води типу «Боржомі». Природним джерелам цілющої «Нафтусі» властиве особливе поєднання

розчинених органічних речовин і мікроелементів, що зустрічається лише в Східницько-Трускавецькому районі Карпат. У санаторіях цього курорту лікують хвороби органів травлення, нирок та жовчного міхура.

Курорт Берегово відомий своїми унікальними термальними водами. Аналоги є лише у трьох куточках світу: Ісландії, Новій Зеландії та на Курильських островах. Вода за складом кремнієво- азото-вуглекисло-хлоридно-натрієва, її мінералізація становить 24 %.

Ці води позитивно впливають на організм і мають лікувальні властивості у відновленні після операцій, стабілізації нервової системи, також вони захищають від хвороб Паркінсона та Альцгеймера, лікують серцево-судинні захворювання, стабілізують серцевий ритм, зменшують ожиріння, значно поліпшують обмін речовин, відновлюють гормональний й ендокринний баланс організму, допомагають при головному болі і болях у суглобах, усувають захворювання шкіри, випадіння волосся та знімають стрес.

Отже, Західна Україна – це неповторний та унікальний край з великою кількістю пам'яток архітектури, історії, культури, що має сприятливий природно-кліматичний потенціал, рекреаційні заклади, туристичні маршрути, збережені етнічні традиції.

2.3. Види туризму в Західній Україні

Західна Україна приваблює туристів такими видами туризму; піший, велосипедний, автомобільний, водний, рибальський, мисливський, верхова їзда та альпінізм. У регіоні розвивається пізнавальний, природоохоронний (екотуризм) туризм, культурологічний туризм, релігійний, аграрний. Однією із стратегічних складових розвитку туризму є використання інформаційних технологій.

Популярні види відпочинку Західної України: гірськолижний, пішохідний, водний, курортно-пізнавальний, сільський зелений, велосипедний та кінний туризм, дельта- і парапланеризм, скелелазіння.

Для дослідження туристичного потенціалу Західної України розглянемо туристичні потоки Івано-Франківської області за період 2012- 2019 роки (табл. 2.3) [59].

Таблиця 2.3

Туристичні потоки Івано-Франківської за період 2012- 2019 роки

Роки	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього	Із загальної кількості туристів:		
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи
2012	53333	4528	8509	40296
2013	59327	3256	8816	47255
2014	110162	3171	9681	97310
2015	77666	5750	12025	59891
2016	63848	567	7609	55672
2017	65885	1324	6853	57708
2018	79973	2473	8588	68912
2019	73309	3190	14340	55779

Санаторно-курортні, оздоровчі заклади та Колективні засоби розміщування Івано-Франківської області наведено в Додатку А (табл. А.1 та А.2) [9].

Розглянемо результати комплексного аналітико-практичне дослідження, яке виконувалося впродовж 2019 року у рамках виконання комплексної регіональної цільової програми розвитку туризму в Івано-Франківській області на 2016-2020 роки з метою вивчення внутрішніх та іноземних туристичних потоків Прикарпаття [58].

Географію відвідувачів Івано-Франківської області наведено на рис.2.2.

88% туристів і екскурсантів Івано-Франківської області - громадяни України. Найбільше гостей приїхали з м. Києва (22,5%), Львівської (10,2%) та Дніпропетровської (6,4%) областей,

Частка мешканців Прикарпаття, які обрали для відпочинку Івано-Франківщину, становить 6,9%.

Частка іноземців складає 10%.

Найбільше відвідувачів зафіксовано з таких країн - Польща, США, Литва, Канада, Молдова, Німеччина Італія, Чехія, Румунія, Росія.

55% гостей Івано-Франківської області - туристи, 45% - екскурсанти [8].

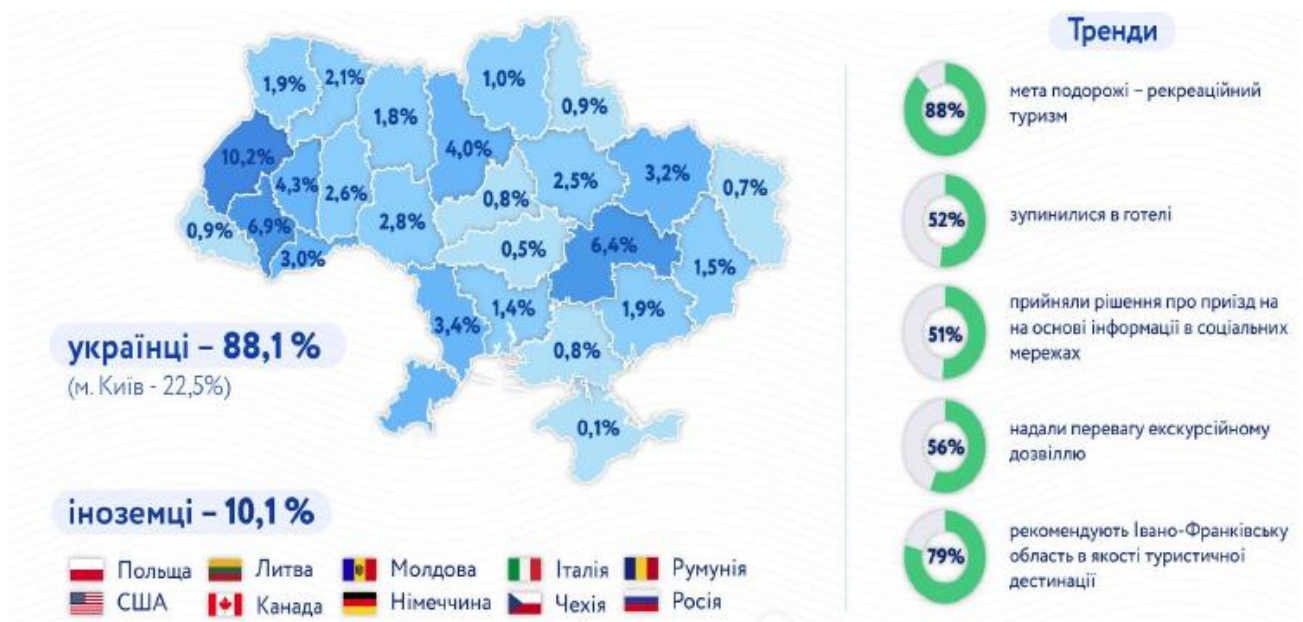

Рис. 2.2. Географія відвідувачів Івано-Франківської області

Джерело: за матеріалами [8]

Мотиваційна структура прийняття рішення.

Українці для вибору туристичної дестинації найчастіше послуговувались інформацією соціальних мереж (53%), ЗМІ (35%) і порадами друзів, родичів, колег (31%); іноземці - порадами друзів, родичів, колег (37%), інформацією з соціальних мереж (36%) і послугами туристичних фірм (26%).

Велике значення для обох груп відвідувачів становить інформація спеціалізованих сайтів - 24% і 22% відповідно.

На етапі прийняття рішення про місце відпочинку альтернативою гості Івано- Франківської області найчастіше зазначали Закарпатську область - 36%.

Найпоширенішим видом транспорту для приїзду на Прикарпаття є автомобіль. Майже 40% відвідувачів приїхали на власному автомобілі. На другому місці за популярністю - залізниця - третина відвідувачів використала цей вид транспорту.

Мотиваційну структуру прийняття рішення наведено на рис. 2.3 [8].

Рис. 2.3. Мотиваційна структура прийняття рішення

Джерело: за матеріалами [8]

Позиціонування Івано-Франківської області.

Івано-Франківська область, на думку гостей, є дестинацією рекреаційного (відпочинкового) туризму. При цьому, найчастіше серед видів туризму респонденти зазначали культурно-пізнавальний (39%), гірськолижний та гірський туризм (34%)

Соціальний портрет відвідувача. 49% - молодь (у віці 18-35 років), 55% подорожували парою, причому 63% - одружені пари. 43% - наймані працівники, 29% підприємці або власники бізнесу. 82% - мешканці міст.

Важливо, що 64% респондентів відвідали Івано-Франківську область не вперше.

Тривалість перебування. Переважно на території Івано-Франківської області туристи відпочивали 3-4 дні (35%). 17% гостей - 7 і більше днів, 16% - 5 днів, 12% - два дні.

Витрати. Середньодобові витрати відвідувача - 1260 гривень. Середньодобові витрати екскурсанта - 1100 грн., туриста - 1400 гривень. Українські громадяни витрачали в середньому за добу 1200 грн., іноземці - 2200 гривень.

У розрізі сезонів - найвищі середньодобові витрати відвідувачів зафіксовані взимку - 1600 гривень.

У розрізі структури витрат - найбільше туристи витрачали на проживання (480 грн) і харчування (420 грн.), найменше - на сувеніри (250 грн.).

Важливо, що 41% гостей не витрачали кошти на розваги, 43% - на покупки, 30% - на сувеніри.

Фінансову карту витрат наведено на рис. 2.4 [8].

Рис. 2.4. Фінансова карта витрат (середньодобові, грн.)

Джерело: за матеріалами [8]

Повсякденні практики. Найчастіше для поселення гості Івано-Франківської області обирали готелі (52%) і садиби (26%), для харчування - ресторації (53%) і домашню кухню у садибах (30%).

Найпоширенішими видами дозвілля респонденти назвали екскурсії (56%), відвідування розважальних закладів (53%) і активний відпочинок (45%).

Повсякденні практики відвідувачів Івано-Франківської області наведено на рис. 2.5 [8].

Рис. 2.5. Повсякденні практики відвідувачів Івано-Франківської області
Джерело: за матеріалами [8]

Не використаним залишається потенціал Прикарпаття як регіону подієвого туризму. Частка подієвого туризму становить 5,8%, хоча 83% відвідувачів знають про щонайменше одну подію, яка відбувається на території області.

До найвідоміших фестивалів і подій Прикарпаття респонденти віднесли: міжнародний гуцульський фестиваль, міжнародний фестиваль «Свято ковалів», міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «Porto Franko», міжнародний фестиваль мистецтв країн Карпатського регіону «Карпатський простір», міжнародний форум Східної та Центральної Європи «Via Carpatia».

Види туризму відвідувачів Івано-Франківської області наведено на рис. 2.6 [8].

Оцінка дестинації і туристичної індустрії. На думку відвідувачів, Івано-Франківська область є автентичним регіоном з багатою природною і культурною спадщиною (4,46 бали з 5), високим рівнем сервісу (4,32 бали з 5) і безпеки (4,29 бали з 5), з достатньо розвиненою відпочинковою

інфраструктурою (4,27 бали з 5). Найменше відвідувачі оцінили цінову політику в регіоні (4 бали з 5) і територіальну доступність Прикарпаття (3,86 бали з 5).

Рис. 2.6. Види туризму відвідувачів Івано-Франківської області

Джерело: за матеріалами [8]

Респонденти позиціонують Прикарпаття як автентичну (4,3 бали з 5) і толерантну дестинацію (4,2 бали з 5). Найменше гості оцінили рівень інноваційності території (3,5 бали з 5).

В цілому, індекс туристичної індустрії Івано-Франківської області становить 4,1 бали з 5.

Важливо, що 81% гостей отримали позитивне враження від відпочинку, а 79% рекомендують Івано-Франківську область в якості туристичної дестинації.

Туристичну індустрію регіону в оцінках відвідувачів 2018 наведено на рис. 2.7 [8].

Аналіз стану туристично-рекреаційної сфери Прикарпаття дозволяє говорити про те, що існують істотні резерви підвищення ефективності використання туристично-рекреаційного потенціалу шляхом підвищення рівня комплексності послуг, включаючи реабілітаційний та відпочинково-розважальний складник, покращення діагностики рекреантів.

Рис. 2.7. Туристична індустрія регіону в оцінках відвідувачів 2018

Джерело: за матеріалами [8]

Проте на сьогодні у сфері туризму та рекреації відсутні інституції для організації залучення великомасштабних інвестицій з метою підвищення рівня якості і комплексності туристично-рекреаційних послуг.

При цьому наявні організаційно-правові форми санаторно-курортних закладів не мають можливості прийняття інвестиційних ресурсів у формі портфельних інвестицій, неакціонерного капіталу (лізинг, франчайзинг, гудвіл тощо), позичкового капіталу та технічної допомоги.

Ще однією проблемою загальнонаціонального рівня є недостатня підготовка кадрів для туристичної галузі, що є вагомою причиною низької якості туристично-рекреаційних послуг.

Львівській області належить одне із перших місць у країні за кількістю природних туристично -рекреаційних ресурсів [8]. Сюди входять лікувальні мінеральні води, лікувальні грязі, озокерит, кліматичні, водні та лісові ресурси.

У загальноукраїнському природно -ресурсному потенціалі частка природного туристично -рекреаційного потенціалу Львівської області становить 5,38 % [12]. Якщо брати до уваги західний регіон України то за сумарним

потенціалом природних туристично-рекреаційних ресурсів Львівщина займає другу позицію, поступаючись при цьому лише Закарпатській області (7,04 %).[10],

Аналіз довідкових джерел свідчить, що структура природних туристично-рекреаційних ресурсів регіону виглядає наступним чином: 70 % складають ресурси туризму та рекреації і 30% - ресурси санаторно -курортної сфери. Природні туристично-рекреаційні ресурси у сумарному природно-ресурсному потенціалі Львівської області займають 14,3 %. Це значно вище, ніж відповідне значення по Україні (9,5 %) [5].

Одним з етапів дослідження є визначення експертних показників привабливості рекреаційної території. Фахівцями відібрано такі показники:

- якість рекламно-інформаційних послуг;
- атрактивність історико-культурних пам'яток району;
- якість навколишнього середовища;
- економічна привабливість району;
- політична стабільність району.

Оцінювання здійснюється у формі ранжування територій за синтетичними показниками. Окремі синтетичні показники відіграють різну роль у процесі прийняття рішення щодо інвестицій. Значущість кожного блока синтетичних показників у сукупній оцінці інвестиційної привабливості туристичної галузі визначено експертним методом, із застосуванням підходу індивідуальної оцінки [3].

Для того, щоб здійснити експертизу, слід визначити якісні показники, за якими експерти оцінюють туристичну привабливість. Такі дані отримані за допомогою анкетного соціологічного опитування, де кожен з показників розділявся ще на кілька підпунктів для кращого їх вивчення.

Для цього було опитано експертів: начальника управління міжнародних зв'язків та туризму, начальника відділу економічного розвитку та інвестиційної

діяльності управління економіки, двох працівників, які займаються сферою туризму і автора цих досліджень. В анкетах було наведено перелік питань - як прямих, так і опосередкованих, з яких можна було зробити певні висновки [6].

Систематизувавши усі анкетні дані і взявши з них середні показники, ми отримали результати, які наведені у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Якісні показники рекреаційної привабливості району за результатами експертного опитування

Адміністративно - територіальні райони	Коефіцієнти оцінюваної рекреаційної привабливості територій				
	Якість рекламно-інформаційних послуг	Атрактивність історико-культурних пам'яток	Якість навколишнього природного середовища	Економічна привабливість району	Політична стабільність регіону
Городоцький	3,33	2,67	3,33	2,33	1,67
Дрогобицький	3,67	3,33	3,00	2,67	2,67
Жовківський	3,67	3,67	3,67	3,33	3,33
Золочівський	4,00	3,33	4,00	3,33	3,00
Кам'яно-Бузький	3,00	3,00	3,67	3,33	3,00
м. Львів	5,00	5,00	3,00	4,33	4,33
м. Новий Розділ	4,33	3,33	2,67	3,33	3,00
м. Трускавець	5,00	5,00	4,67	4,67	3,67
Миколаївський	3,00	3,33	3,67	3,33	3,33
Мостиський	2,67	2,33	2,33	2,67	2,33
Перемишлянський	2,33	3,00	3,00	2,67	3,00
Сколівський	4,33	4,67	4,67	3,67	3,67
Сокальський	4,67	3,67	4,67	3,67	3,00
Стрийський	3,00	3,33	4,67	3,67	3,00
Турківський	3,00	3,33	4,33	3,67	2,67
Яворівський	3,67	4,00	4,67	4,00	3,67
Середнє значення	3,67	3,56	3,75	3,42	3,08

Примітка: Зведені данні отримані за допомогою експертного соціологічного опитування

З табл. 2.4 видно, що за якістю рекламно-інформаційних послуг та кількістю історико-культурних пам'яток домінує м. Львів та м. Трускавець, а також Сколівський та Сокальський райони. Якість навколишнього природного середовища найвища у м. Трускавець та у Сколівському, Сокальському та Стрийському районах. Економічно розвиненими вважаються м. Львів та м. Трускавець, а також Яворівський район.

Інтегральний показник оцінки рекреаційної привабливості кожного з районів Львівської області визначено як відношення суми окремих часткових індексів показників до середнього значення цих індексів (відносно кількості показників). Результати розрахунку інтегральних показників оцінки рекреаційної привабливості території наведено у табл. 2.5.

Оцінювали привабливість районів за такою шкалою:

$< 0,04$ - незадовільний рівень;

$0,041-0,05$ - задовільний рівень;

$0,051-0,07$ - високий рівень;

$0,071 <$ - дуже високий рівень.

Таке експертно-статистичне дослідження показує існуючу привабливість кожного району області відповідно до наявних у його межах туристичних ресурсів, можливостей інвестиційних вкладень, що сприяють розвитку туризму, а також дає можливість визначити, які чинники найвагомніше впливають на туристичну привабливість району. Наприклад, у м. Львові досягти максимального рівня рекреаційної привабливості можна, знизивши вартість туристичних послуг, збільшивши кількість інвестицій та покращивши якість довкілля.

Таблиця 2.5

Інтегральні показники оцінювання рекреаційної привабливості районів
Львівської області

Адміністративно-територіальні райони	Стандартизовані показники рекреаційної привабливості районів за:										Сумарне значення часткових індексів показників	Інтегральний показник оцінювання рекреаційної привабливості району
	площею рекреаційних ресурсів	кількістю антропогенних біосоціальних та подільних ресурсів	кількістю засобів розміщення відвідувачів	середньою вартістю турпослуг на 1 особу	інтегральним значенням оцінки інвестиційної привабливості територій	якістю рекламно-інформаційних послуг	атрактивністю історико-культурних пам'яток	якістю навколишнього природного середовища	економічною привабливістю району	політичною стабільністю регіону		
Городоцький	0,6408	0,0685	0,2560	0,6648	0,0590	0,9091	0,7485	0,8889	0,6829	0,5405	5,4591	0,3765
Дрогобицький	1,6963	0,1433	0,2560	1,1524	0,0613	1,0000	0,9357	0,8000	0,7805	0,8649	7,6903	0,0530
Жовківський	0,5429	0,1184	0,4480	1,5512	0,0613	1,0000	1,0292	0,9778	0,9756	1,0811	7,7855	0,0537
Золочівський	0,5317	0,0935	0,1920	0,4432	0,0633	1,0909	0,9357	1,0667	0,9756	0,9730	6,3655	0,0439
Камянко-Бузький	0,1249	0,0374	0,1280	0,6648	0,0620	0,8182	0,8421	0,9778	0,9756	0,9730	5,6037	0,0386
м. Львів	4,4728	14,4112	4,8640	0,8864	0,0615	1,3636	1,4035	0,8000	1,2683	1,4054	30,9368	0,2134
м. Новий Розділ	0,2220	0,0312	0,1920	0,7535	0,0637	1,1818	0,9357	0,7111	0,9756	0,9730	6,0396	0,0417
м. Трускавець	0,1306	0,4237	3,2000	1,7285	0,0698	1,3636	1,4035	1,2444	1,3659	1,1892	12,1193	0,0836
Миколаївський	0,2613	0,0623	0,1280	0,6205	0,0697	0,8182	0,9357	0,9778	0,9756	1,0811	5,9301	0,0409
Мостиський	0,2458	0,0436	0,7040	0,8864	0,0633	0,7273	0,6550	0,6222	0,7805	0,7568	5,4849	0,0378
Перемишлянський	1,9508	0,0312	0,0640	0,6648	0,0606	0,6364	0,8421	0,8000	0,7805	0,9730	6,8033	0,0469
Сколівський	2,8373	0,0872	3,0080	1,3296	0,0630	1,1818	1,3099	1,2444	1,0732	1,1892	13,3237	0,0919
Сокальський	0,5273	0,1308	0,2560	1,1080	0,0596	1,2727	1,0292	1,2444	1,0732	0,9730	7,6743	0,0529
Стрийський	0,7511	0,1059	0,3840	0,6648	0,0601	0,8182	0,9357	1,2444	1,0732	0,9730	7,0103	0,0483
Турківський	0,3969	0,0810	0,8960	1,5512	0,0601	0,8182	0,9357	1,1556	1,0732	0,8649	7,8327	0,0540
Яворівський	0,6674	0,1308	1,0240	1,3296	0,0618	1,0000	1,1228	1,2444	1,1707	1,1892	8,9409	0,0617
											145,0000	1,3388

Джерело: за матеріалами [36]

За результатами розрахунків (табл. 2.5) найвагоміше впливають перші п'ять показників привабливості території, а саме: площа природних рекреаційних ресурсів; кількість антропогенних туристичних ресурсів; кількість засобів розміщення туристів; інвестиційна привабливість територій; середній рівень цін на послуги.

За вагомістю впливів показників можна сформувати програму можливих заходів для планування та регулювання рекреаційної привабливості районів областей.

Для Львівщини стратегічним орієнтиром є туристично-рекреаційна сфера. Структурні трансформації господарства регіону в бік пріоритетної розбудови саме цього сектора економіки забезпечать збалансований високоефективний ресурсозберігаючий розвиток території.

Оздоровчо-відпочинковий сегмент є провідним у туристичній галузі Західної України. Бальнеологічні й кліматотерапевтичні заклади забезпечують відносно високий рівень пропонованих лікувальних і профілактичних послуг. Це підтверджують власні маркетингові дослідження, здійснені в головних курортних центрах регіону: Трускавці, Моршині, Любіні Великому, Сваляві й Яремча.

Є відмінності в територіальній структурі курортних і відпочинкових закладів. У Львівській та Івано-Франківській областях є мережа туристичних місцевостей із значною концентрацією таких об'єктів.

У Львівській області це, зокрема, Трускавець (35 закладів), Моршин (18), долина рік Опору та Стрия (Славське), Розточчя (Немирів); в Івано-Франківській – місцевості на території т. зв. Великого Яремча (Яремча, Микуличин і Ворохта), а також Косова, Шешорів і Долини. У Закарпатській області туристично-рецепційна база розосереджена на всій території; значні скупчення санаторно-курортних закладів є тільки в деяких курортах, таких як Поляна, Синяк і Чинадієво, а відпочинкових об'єктів – у долині ріки Уж в Міжгір'ї.

У Західної України потрібно зберегти унікальний спектр лікувальних можливостей бальнеологічних осередків шляхом модернізації технічної бази та збільшення діапазону відпочинково-оздоровчих послуг.

Також варто активніше просувати курортний продукт на ринках Східної та Центральної Європи. В Івано-Франківській області доцільно розширювати мережу лікувальних закладів, які працюють із використанням ресурсів мінеральних вод Покуття та Горганів, а також забезпечити ширше просування на вітчизняному ринку відпочинково-оздоровчих продуктів, які пропонують Яремча та Долина.

Окремі області Західної України мають власні пропозиції розвитку бальнеологічного оздоровчого продукту, який пропонують на державному та міжнародному ринках. У Львівській області оздоровчо-лікувальний продукт, який пропонують Трускавець і Моршин, треба доповнити додатковими послугами; поліпшити якість послуг, які надаються, шляхом удосконалення кадрової структури курортних закладів (менеджери, допоміжний персонал).

У нашій країні теж можна знайти центри, які відповідають міжнародним стандартам і користуються попитом у іноземних медтуристів, і бальнеологічні курорти, де води /грязі/ солі унікальні за складом і швидко і недорого приведуть організм в порядок.

У серпні 2018 року в Ужгороді та Мукачеві відкрилися два термальних аквапарки. Комплекси водних розваг будують на термальних джерелах, а підземні гарячі мінеральні води, як відомо, мають цілющі властивості: вони лікують шкірні хвороби, покращують обмін речовин, кровообіг і імунітет, омолоджують і працюють як антистрес. Таких аквапарків багато в Чехії, Словаччині, Угорщині. У нас підлікуватися на термальних водах можна в Косино, Велятино, Берегово, Виноградіві.

Подієві тури, що поєднують в собі традиційний відпочинок та участь в різноманітних подіях по всьому світу, поступово завойовують все більшу популярність. На цьому фоні значний інтерес представляє подієвий (event) туризм. При правильній організації його ресурсний потенціал є необмеженим. За останні роки значна кількість подій відбувається як у Львові, так і в області.

Львів та область мають значні ресурси для розвитку подієвого туризму завдяки насиченій культурній програмі, розвиненій інфраструктурі

Львів має найбільший туристичний потенціал в Україні. Зважаючи на це доцільним і перспективним є проведення в місті культурних заходів, що приваблюють туристів.

У Львові започатковано низку міських фестивалів (міських свят), різних за тематикою, що створюють імідж Львова як фестивального міста. Протягом року відбувається 9 міських свят: «Великдень у Львові» (в рамках свята відбувається Фестиваль Писанок), Свято Батяра, Фестиваль мистецтв «Літо на Ринку», Фольклорний фестиваль «Етновир», Свято кави «На каву до Львова», «Свято Шоколаду», Львівський міський фестиваль пива, Свято сиру і вина, «Свято Пампуха». Окрім цього також у Львові проходять й інші фестивалі різноманітної тематики.

Особливу увагу варто приділити фестивалям театрального мистецтва.

Музичні фестивалі Львова представлені фестивалями сучасної музики («Контрасти»), органної («Діапазон»), давньої, єврейської («LvivKlezFest»), альтернативної («Руйнація»), джазовими («Флюгери Львова», «Jazz Bez»), рок-фестивалями («Stare Misto») та ін.

Якщо у Львові фестивалі відбуваються цілорічно, то в області вони представлені в основному літніми фестивалями, що найбільше приваблюють молодь, хоча є й частка туристів середнього та старшого віку.

Історичний фестиваль «Ту стань!» відбувається в с. Урич, Сколівського району. Метою фестивалю є відновлення та популяризація української середньовічної культури загалом та наскельного міста-фортеці Тустань – унікальної пам'ятки історії, археології, архітектури та природи, яка не має аналогів у Європі – зокрема [5].

В Сколівському районі проходить також фестиваль «Славське-Рок», родзинкою якого є мальовничі карпатські пейзажі, гірські річки. Фестиваль має музичну, спортивну, екологічну, мистецьку програми [

Фестиваль лемківської культури «До тебе лину, рідна земле» проходить в с. Нагірне, Самбірського району. Фестиваль знайомить з історією лемків, традиційними лемківськими піснями і танцями.

В останні роки у Західній Україні поширюється інтерес до таких видів подій як різного роду виставки, ярмарки, конференції, семінари, форуми. За тематикою це можуть бути бізнесові, торгівельні чи освітні події.

Подієві ресурси часто виступають складовою частиною туристичного продукту регіону, працівники туристичних фірм включають відвідування подій у програму турів.

Західна Україна область володіє багатим природно-ресурсним потенціалом, що створює передумови для його широкого використання у відпочинкових цілях. М'який клімат, мальовничі ландшафти, багата історико-культурна спадщина сприяють організації відпочинку на цій території.

Одним із найперспективніших видів відпочинку на Західній Україні є сільський зелений туризм. Для сільських мешканців – це вид підприємницької діяльності, що приносить їм додаткові доходи, а також підвищує зайнятість членів сільських родин. Окрім того, сільський відпочинок стимулює облаштування сільських осель та благоустрій сільської місцевості, створює додаткові шляхи наповнюваності місцевих бюджетів, є важливим екологічним та естетичним фактором.

Спільними рисами турпродукту всіх сільських районів Західній Україні є можливість поєднувати (комбінувати) власне відпочинок у сільській оселі з цілою низкою занять спортивним, екологічним та іншими видами туризму.

Сильними сторонами Західній Україні як території, сприятливої для розвитку сільського туризму є:

- переважно чисте та безпечне довкілля;
- гарні краєвиди, багаті флора та фауна;
- наявність річок, гір, озер, лісів;
- багатство історико-культурних пам'яток;
- невисока ціна на проживання та харчування;
- велика кількість індивідуальних операторів, що традиційно приймають гостей;

- моніторинг якості послуг туристичних садиб шляхом проведення їх категоризації;

- збережені сільські традиції;
- гостинність населення.

Слабкими сторонами Західній Україні, що можуть заважати розвитку сільського туризму виступають:

- низька якість засобів розміщення у пропозиції;
- недостатній рівень благоустрою територій;
- незнання іноземних мов господарями;
- відсутність системи резервації місць;
- недостатнє знакування туристичних атракцій та маршрутів;
- слабо розвинута інфраструктура.

Загрозами, які перешкоджатимуть розвиткові сільського туризму, і які слід попередити, вважаємо:

- недостатня маркетингова та рекламна діяльність;
- виникнення некатегоризованої нічліжної бази, що буде зменшувати якість послуг;
- високі ціни у піковий сезон через низьку конкуренцію в деяких районах;
- високе безробіття створює основу для збільшення злочинності, що буде відлякувати потенційних туристів;

- суперництво та відсутність координації між різними організаціями, що займаються сільським зеленим туризмом, заважає впровадженню цілей розвитку сільського туризму в області;

- слабка співпраця з туристично-інформаційними центрами та туроператорами;

- поганий політичний імідж не сприяє діяльності іноземних інвесторів;

- відсутність політичної стабільності та закону “Про сільський туризм” заважає організації відпочинку на селі.

Підґрунтям розвитку екотуризму у Західній Україні є достатня забезпеченість краю відповідними рекреаційно-туристичними ресурсами (РТР). В першу чергу це природні ресурси, а саме: ландшафти, компоненти природи, які використовуються у сфері рекреації та туризму (геологічні, орографічні, гідрологічні, кліматичні, ґрунтово-рослинні, фауністичні).

Одним із завдань екологічного туризму України є формування спільного бачення явищ і процесів українського туристичного середовища учасниками для ефективного співробітництва, поліпшення якості послуг та розвитку галузі.

Україна має немало природно-кліматичних умов і ландшафтів, володіє значною культурно-історичною спадщиною. Зважаючи на це, вона має шанс долучитися до світового туристичного процесу.

Сьогодні особливо зростає значення регіональної туристичної політики. Західна Україна є одним із регіонів перспективного розвитку туризму в Україні. Про це свідчать вигідні особливості її географічного розташування, сприятливий клімат, багатство природно-ресурсного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

3.1. Проблеми розвитку туристичної галузі в Західній Україні

В минулому санаторно-курортні та оздоровчі заклади Західної України працювали більш динамічно і були зорієнтовані на розвиток масового оздоровлення населення. В даний час вектори різко змінились в умовах ринкового господарювання і кожен заклад отримавши самостійність сам створює свій бізнес-план щодо своєї ніші перебування в конкурентному середовищі.

Це скорочення значною мірою обумовлено неконкурентоспроможністю підприємств рекреаційної Західної України сфери на міжнародному та вітчизняному ринку рекреаційних послуг. Перехід до ринкових відносин підвищив зацікавленість власників санаторно-курортних закладів в ефективності їх роботи та забезпеченості конкурентоздатності наданих ними послуг.

Також, сучасний стан матеріально-технічної бази санаторно-лікувальних закладів Західної України залишається на рівні, далекому від світових стандартів.

Тому ключовим питанням органів державного управління та місцевого самоврядування Західної України слід вважати збільшення об'єктів і їх потужностей, налагодження конкурентоспроможного ринку рекреаційних послуг шляхом модернізації існуючої матеріально-технічної бази, підвищення якості життя населення, що забезпечить зростання їхньої купівельної спроможності [6].

Необхідно покращити рівень сервісу, розширити мережу курортної анімації, удосконалити і більш публічно використовувати рекламу, підвищити рівень культури обслуговування тощо.

В останні роки, після тривалого періоду слабкого попиту, знову зростає зацікавлення туристів у перебуванні в пансіонатах і відпочинкових осередках Західної України. Ступінь використання місць в санаторіях й інших відпочинкових закладах регіону в 1,5–2 рази вищий, ніж у середньому в державі. Проте є проблеми, пов'язані з сезонністю використання санаторно-курортної бази та ефективністю роботи цих закладів. Для подолання цих проблем необхідно:

- розвиток і модернізація технічного забезпечення санаторіїв і лікувальних пансіонатів (оновлення нічліжної та гастрономічної бази, підвищення якості лікувальних послуг і спортивно-рекреаційного обладнання, розширення спектру пропонованих побутових послуг);

- розширення та реконструкція мережі відпочинкових закладів, будівництво нових об'єктів з високим рівнем комфорту та невеликою кількістю місць, розширення спортивно-рекреаційних послуг у зазначених закладах; 60 % відпочинкових об'єктів потребують капітального ремонту та модернізації;

- усунення перешкод, пов'язаних з різними формами власності курортно-відпочинкової бази, незадовільним управлінням, спричиненим відсутністю відповідно підготовлених кадрів, а також недостатньою інформаційною та маркетинговою діяльністю на регіональному та вітчизняному ринках.

Для багатьох відпочинково-курортних місцевостей, особливо в районі Сколе, Яремча, Дрогобича, Міжгір'я і Сваляви, важливим завданням на майбутнє є збільшення тривалості сезону їх використання і підвищення стандарту рецепційних і допоміжних закладів.

Нині близько 10–30 % закладів не функціонують або працюють періодично, один або два місяці на рік. Крім того, будівництво деяких курортних і відпочинкових об'єктів триває роками або припиняється. Нагальну потребу модернізації технічного забезпечення санаторно-курортних закладів

підтверджують наради з представниками місцевих органів влади, організовані в процесі власних маркетингових досліджень.

Недостатній рівень інформаційно-маркетингового забезпечення просування туристичних та інвестиційних можливостей Західної України.

Успішній промоції туристично- рекреаційного потенціалу цих районів бракує застосування таких складників інформаційно-маркетингового забезпечення:

- налагодженої роботи туристичних інформаційних центрів (ТІЦ);
- консолідованого представлення туристично-рекреаційних можливостей та підприємств туристичної галузі Західної України на всеукраїнських та міжнародних туристичних та інвестиційних заходах;
- презентації туристичного потенціалу Західної України у календарях туристичних і культурних подій.

Слід зауважимо, що для Львівської, Волинської Рівненської та Закарпатської областей врахована необхідність розвитку транскордонного співробітництва, в тому числі у сфері культури та туризму, проте відсутні чіткі заходи реалізації співробітництва [11].

У зв'язку з карантинними обмеженнями, пов'язаними з коронавірусом, кордони більшості країн нині закриті. Сам туризм, по суті, перебуває у фазі очікування величезних втрат у цій сфері, а отже, проблем із поповненням державних бюджетів, що тільки створить проблеми для уряду під час кризи. З огляду на все це, країни замислюються над тим, як рухатися далі у сфері туризму.

Туристичні компанії були закриті одними з перших. Більшість готелів, ресторанів, туристичних об'єктів були закриті в пік кризи, а фестивалі та заходи були скасовані або перенесені. Туристичні компанії також є одними з останніх, хто відновив діяльність, і навіть після відновлення роботи, їм все одно

доводиться застосовувати суворі медичні протоколи та заходи стримування, що означає, що вони можуть працювати лише з обмеженими можливостями.

Економіка України хоч і не настільки прив'язана до в'їзного туризму, але якщо карантин затягнеться, то збитки для індустрії сягатимуть 3-5 млрд дол. Приблизно 80% закладів сфери гостинності – це підприємства малого бізнесу, ФОПи, які можуть не пережити цей карантин. Щодо в'їзного туризму, то тут слід зазначити, що докарантинний рівень в'їзного потоку не був надто високим, адже було величезне падіння після 2014 року. Якщо зовнішні кордони будуть закриті довше, ніж знімуть карантин усередині країни, то буде ріст потоку внутрішнього туризму, яким частково можна перекрити зовнішній потік. З цим потоком прогнозується навіть зростання [15].

Через карантинні обмеження виїзний туризм в Україні скоротився на 90%. В'їзний скоротився до 1%. Відразу після введення карантину 35-40% готелів в Україні закрилися, інші працювали у дуже обмеженому режимі. Ті, хто працювали (7-8 тисяч об'єктів), втратили від 60 до 90% доходу. Під час карантину завантаження було 10–15%. На вересень - листопад планове завантаження могло б скласти до 40–50%, однак через загрозу другої хвилі коронавірусу більшість бронювань скасовують.

Бізнес-тревел теж зазнав збитків. По-перше, тому що з діловим середовищем поки що все залишається незрозумілим у світлі економічної кризи-2020. По-друге, тому що всю активність за кордоном багато міжнародних компаній поставили на паузу до 2021 року. По-третє, суспільство досить швидко адаптувалося до нових реалій і сьогодні значна кількість конференцій, бізнес-зустрічей проходить в режимі онлайн.

Багатьом компаніям довелося відпустити майже всіх співробітників у відпустку за свій рахунок до закінчення карантину, зупинити рекламні кампанії та інші витрати. За прогнозами Асоціації індустрії туризму, внаслідок

карантину може збанкрутувати кожен п'ятий туроператор. В галузі працюють понад 250 тис. осіб, і під час карантину тисячі втратили роботу.

Втрати туристичного сектору наведено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Втрати туристичного сектору

Джерело: за матеріалами [15]

Український туризм не отримав швидкого системного реагування з боку уряду у вигляді впровадження можливих заходів на підтримку туристичної галузі, якщо порівнювати із середнім реагуванням і типами заходів, запроваджених урядами сусідніх країн і країн-членів ЄС. Це ще більше ускладнює положення малого та середнього бізнесу, який працює у сфері гостинності, туризму та відпочинку[15].

Цього року в бюджеті країни на розвиток туризму було закладено 240 мільйонів гривень. Ці кошти передбачалися, зокрема, на реалізацію заходів з просування туристичного потенціалу України за кордоном і всередині країни та пілотні проекти щодо розвитку туристичної інфраструктури та спроможності окремих регіонів. Через карантин бюджет переглянули і фінансування забрали повністю.

Туризм історично вважався відносно малим сектором в українській економіці, і тому не отримав жодних конкретних і відчутних заходів для мінімізації наслідків пандемії COVID-19.

За даними Всесвітньої організації туризму ООН (UNWTO), коронавірус коштуватиме туризму до семи років зростання. І 2020 році кількість міжнародних туристів зменшиться на 20–30%. Очікуване зниження може призвести до зниження доходів від міжнародного туризму на 300–450 мільярдів доларів [26].

Що стосується України, то уряд ще не підрахував втрати для галузі, але вже зрозуміло, що із закриттям кордонів вони будуть, і в основному впливатимуть на в'їзний і виїзний туризм. Нині обмеження щодо внутрішнього туризму не накладаються, але, звичайно, карантин та заборона масових заходів вплинуть на бізнес.

Одним зі шляхів розвитку туризму в Україні стане внутрішній туризм. Цей період є найбільш вигідним і придатним для кількісного та якісного покращення внутрішнього туризму.

Практика зарубіжних країн-лідерів індустрії гостинності та туризму свідчить про переваги та можливості розвитку сфери внутрішнього туризму не тільки як галузі, що забезпечує зайнятість населення і поповнення регіональних бюджетів, а й як сфери для підвищення ефективності виробництва, розвитку підприємництва, малого та середнього бізнесу; сфери, що сприяє розвитку інфраструктури регіонів, збільшенню вартості землі, підвищенню якості життя місцевих жителів, задоволенню потреб громадян у активному і повноцінному відпочинку, зміцненню здоров'я, залученню до культурних цінностей.

3.2. Шляхи вдосконалення розвитку туризму в Західній Україні

Ефективне управління та створення в Західному регіоні і в Україні в цілому сучасної та високоефективної туристичної та курортно- рекреаційної індустрії сприятиме економічному та соціальному розвитку регіонів, в першу чергу, депресивних.

Зокрема, стимулюватиме створення в Західному регіоні нових робочих місць та комплексне залучення інвестицій, відродження та збереження пам'яток культурної спадщини, відповідальне ставлення до навколишнього середовища, належним чином змінить стиль та якість життя наших громадян.

Саме комплексний регіональний підхід до управління рекреаційно-туристичною сферою може забезпечити необхідну охорону, збереження і використання історико-культурного та природного середовища та перетворення рекреаційно-туристичної сфери на один з пріоритетних напрямів розвитку Західному регіоні [5, с. 62].

Нині, крім власне регіонального розвитку туризму в Україні, він інтенсивно розвивається в окремих містах і областях. Також туристичні центри сформовані навколо одного або двох високоатракативних об'єктів. Така туристична регіональна різнорангова система галузі є найбільш дієздатною і вже зараз доводить свою функціональну спроможність. Безумовно, такий підхід створює певні труднощі в координації їх діяльності, хоча з точки зору придатності певних територій для розвитку туризму він цілком виправданий.

Прискорення розвитку туризму Західному регіоні залежить від рівня розвитку його інфраструктури за такими основними забезпечуючими компонентами: наявність розгалуженої транспортної мережі, розвинуте готельне господарство, заклади громадського харчування, інформаційне обслуговування туристів (у інформаційно-туристичних центрах), система

просування туристичного продукту, кадровий потенціал, рівень туристичного обслуговування у регіонах, безпека туристів на місцях.

Регіональний маркетинг є складовою частиною регіональної політики і покликаний забезпечити узгодження інтересів багатьох суб'єктів ринкових відносин та виконувати системоутворюючу роль в процесі функціонування територіальної рекреаційно-туристичної системи, бути каталізатором, який підвищує ефективність всієї системи управління.

Конкурентоздатність Західного регіону розуміється як здатність формувати конкурентоспроможний регіональний туристичний продукт, що відповідає вимогам і споживачів, і його виробників, використовуючи притаманні йому конкурентні переваги, а також здатність утримувати високий конкурентний статус на туристичному ринку протягом тривалого періоду використовуючи власний конкурентний потенціал.

Фактори конкурентоздатності регіональної туристичної системи наведено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Фактори конкурентоздатності регіональної туристичної системи

Джерело: за матеріалами [8]

Згруповані в такий спосіб фактори розвитку регіональної туристичної системи, дозволять сформувавши ефективну регіональну політику Західного регіону, що представляє собою сукупність програм, методів і напрямів впливу на функціонування сфери туризму.

Стратегічне маркетингове планування передбачає розробку маршруту досягнення довгострокових цілей з урахуванням запитів ринку і ресурсів території. Необхідно розробити план, який зв'яже цілі і ресурси дестинації з мінливими можливостями навколишнього ринкового і соціального середовища. Через стратегічне маркетингове планування визначається які туристичні ресурси є в дестинації, який турпродукт може і повинен бути розроблений на їх основі, на кого орієнтований цей продукт, як він буде просуватися, які ресурси для цього необхідні.

Важливим завданням сучасної регіональної політики є обґрунтування пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку кожного регіону України. Ефективне управління та створення в регіонах і в Україні в цілому сучасної та високоефективної туристичної та курортно- рекреаційної індустрії сприятиме економічному та соціальному розвитку регіонів, в першу чергу, депресивних.

Управління туризмом у регіоні базується на концепції нормативних положень держави, яка прагне сформулювати цілісний підхід, який об'єднує вимоги довгострокового сталого розвитку. Однак керуючі системи стикаються з проблемою формування критеріїв ефективності, оскільки принцип раціоналізації та оптимізації державного адміністрування передбачає встановлення формалізованих показників. Відзначимо, що вони в певній мірі розроблені саме в економічних системах, і, мабуть, тому в програмах розвитку туризму домінують саме економічні показники.

Використання Програм розвитку туризму як механізму регулювання туристичної діяльності сприяє [13]:

- реалізації підтримки пріоритетних напрямів туризму;
- підвищенню ефективності управління і координації дій учасників Програм і можливості аналізу результативності всієї сукупності заходів;
- забезпеченню участі громадських інститутів у формуванні рішень з проектування і створення сучасних туристичних комплексів;
- акумулюванню фінансових ресурсів на визначених пріоритетних напрямках розвитку туризму і як наслідок – більш раціональному використанню бюджетних та інвестиційних коштів.

Важливу роль у формуванні регіональної системи регулювання розвитку туризму відіграють регіональні програми розвитку туризму.

Послідовність розроблення програми розвитку туризму в регіонах повинна враховувати такі етапи (блоки) (рис. 3.3).

<i>Аналітично-інформаційний блок</i>	Аналіз природних та історико-культурних ресурсів, регламентація екологічних обмежень туристичних центрів, визначення кількісних і вартісних показників
<i>Цільовий блок</i>	Розроблення мети і пріоритетів розвитку туристичної галузі, формулювання системи показників результативності та ефективності програми
<i>Блок організаційного забезпечення</i>	Визначення порядку організації виховання програми, обґрунтування організаційно-управлінських, нормативно-правових, економічних і маркетингових механізмів реалізації програми
<i>Блок фінансового забезпечення</i>	Обґрунтування фінансових ресурсів для реалізації програми, розподіл ресурсів по напрямках, роках і джерелах фінансування
<i>Блок програмних заходів</i>	Деталізація вимог до виконавців пріоритетних напрямів програми, визначення термінів виконання, обсягів і джерел фінансування

Рис. 3.3. Структура регіональних цільових програм розвитку туризму

Джерело: за матеріалами [6]

Метою реалізації Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року формування сприятливих умов для активізації розвитку сфери туризму та курортів згідно з міжнародними стандартами якості та з урахуванням європейських цінностей, перетворення її на високорентабельну, інтегровану у світовий ринок конкурентоспроможну сферу, що забезпечує прискорення соціально-економічного розвитку регіонів і держави в цілому, сприяє підвищенню якості життя населення, гармонійному розвитку і консолідації суспільства, популяризації України у світі [12].

Зазначимо, що кожний регіон має свої специфічні проблеми в розвитку економіки, соціально-культурній сфері, відмінні умови соціально-економічного становища та різні перспективи розвитку залежно від природних умов, структури господарства, ступеня концентрації промисловості.

Дослідження та розв'язання проблем регіонального розвитку можливо за умови застосування комплексного підходу. Його реалізація є метою застосування програмно-цільового методу в управлінні соціально-економічним та екологічним розвитком регіонів.

Узагальнено сучасні цільові програми розвитку туризму, рекреації та курортів у Західному регіоні України наведено в табл. 3.1.

Зазначимо, що кожний регіон має свої специфічні проблеми в розвитку економіки, соціально-культурній сфері, відмінні умови соціально-економічного становища та різні перспективи розвитку залежно від природних умов, структури господарства, ступеня концентрації промисловості.

У прикордонних областях України та Польщі пріоритетність розвитку туризму та рекреації визначена в регіональних програмах і стратегіях розвитку. Стратегія розвитку Львівської області визначає доцільність використання переваг прикордонного розташування з метою забезпечення відкритості й активізації міжнародних контактів Львівської області, співробітництва з

місцевими і регіональними органами влади Польщі, єврорегіонами, польськими інституціями та підприємствами [8].

Таблиця 3.1

Використання програмно-цільового методу управління розвитком туризму в
Західному регіоні України

Регіони	Програма (концепція) розвитку туризму	Пріоритетні завдання (назва напрямів діяльності)
1	2	3
Волинська область	Програма розвитку та рекреації у Волинській області на 2016-2020 рр.	Кадрове та науково-методичне забезпечення туристично-рекреаційної галузі. Розвиток туристичної інфраструктури та матеріально-технічної бази туристично-рекреаційної галузі. Стимулювання розвитку санаторно-курортного туризму. Сільський туризм. Рекламно-інформаційне забезпечення та промоція туристично-рекреаційного потенціалу. Безпека туристів.
Закарпатська область	Програма розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2016-2022 рр.	Розвиток туристичної і транспортної інфраструктури району. Просування та популяризація туристичного продукту району. Просвітницька діяльність та науково-освітнє забезпечення розвитку туризму та діяльності курортів. Формування ефективної моделі управління та координації туризму в районі. Активізація сталого розвитку туристичної сфери району.
Івано-Франківська область	Комплексна цільова програма розвитку туризму в Івано-Франківській області на 2016-2020 рр.	Розвиток та вдосконалення туристично-рекреаційної інфраструктури. Збільшення кількості туристів і екскурсантів, розширення меж туристичного сезону. Зростання обсягів туристичних послуг і надходжень до бюджетів усіх рівнів. зростання зайнятості населення в туризмі та супутніх галузях економіки. Підвищення професійного рівня працівників туристично-рекреаційної сфери. Активізація міжнародного співробітництва і реалізація транскордонних проектів у сфері туризму і курортів. Промоція туристичного потенціалу регіону.
Львівська область	Програма розвитку туризму, курортів і рекреації у Львівській області на 2018-2020 рр.	Формування та утвердження Львівщини як регіону туристично-рекреаційного значення. Розвиток та вдосконалення туристично-рекреаційної інфраструктури. Підвищення професійного рівня працівників галузі. Міжнародне співробітництво у сфері туризму та курортів.

Рівненська область	Програма розвитку туризму в Рівненській області на 2016-2020 рр.	Становлення місцевого туристичного продукту. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури та територій. Проведення маркетингової кампанії.
Чернівецька область	Комплексна програма розвитку туризму в Чернівецькій області на 2016-2020 рр.	Формування комплексного туристичного продукту міста та утвердження позитивного іміджу м. Чернівці на туристичному ринку. Розвиток та вдосконалення туристичної інфраструктури. Ефективне використання об'єктів історико-культурної спадщини та інших туристичних ресурсів. Підвищення професійного рівня працівників туристичної галузі та обмін досвідом; створення сприятливих умов для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у туристичну галузь. Активізація міжнародної співпраці у сфері туризму.

Джерело: за матеріалами [13]

Сильними сторонами стратегічних документів Волинської області є чітко окреслений транскордонний аспект розвитку туризму, слабкою стороною розвитку транскордонного співробітництва є відсутність структури, в завдання якої входила б розробка спільних програм, проектів і механізму їх реалізації, а також координація й узгодження дій між зацікавленими сторонами.

В стратегії розвитку Закарпатської області стратегічним напрямком є екологічний туризм та екологоосвітня діяльності на території Закарпатської області. У програмі розвитку туризму та рекреації в Закарпатській області визначається не лише пріоритетність розвитку туризму та рекреації, але й необхідність розвитку конкретних видів туризму (зеленого, сільського, санаторно-курортного, оздоровчого, екстремального, розвиток екологічної освіти), що забезпечить покращення соціально-економічних показників розвитку регіону. Пріоритетним напрямом розвитку окреслене й транскордонне співробітництво, в межах якого передбачена освітня та інституціональна складові [14].

Отже, регіональна програма розвитку туризму, метою якої є впровадження комплексних заходів, спрямованих на розвиток туристичної

галузі, створення конкурентоспроможного на національному та міжнародному ринках туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби мешканців і гостей регіону, регулює розвиток матеріально-технічної бази і сучасної інфраструктури туризму, сприяє ефективному використанню природного та історико-культурного потенціалу, забезпечує повноцінне функціонування суб'єктів туристичної діяльності, створює умови для залучення інвестицій, підвищення якості та асортименту туристичних послуг, розширення мережі туристично-екскурсійних маршрутів, здійснення системної рекламно-інформаційної діяльності, підтримку в'їзного та внутрішнього туризму, покращання кадрового забезпечення галузі [4].

Важливість активізації інноваційної діяльності в системі цілей національного туризму важко переоцінити, оскільки перехід до інноваційної моделі розвитку економіки є характерною ознакою сучасності. Реалізація соціально-економічних цілей суспільства стає все більш пов'язаною з інноваційним типом розвитку, основою якого є безперервний і цілеспрямований процес пошуку, підготовки і реалізації нововведень.

Можливість отримання більш високих доходів та необхідність підвищення ефективності використання фінансових ресурсів змушує учасників туристичного бізнесу цілеспрямовано створювати у покупців нові потреби, впроваджувати принципово нові вироби і технології. Все це пов'язано із прискоренням інноваційних процесів, а зокрема і інноваційної діяльності. Крім того, впровадження інновацій у туристичній галузі дає можливість ефективно функціонувати малим та середнім підприємствам.

Інноваційна діяльність в туристичній індустрії спрямована на створення нового або зміну існуючого продукту, освоєння нових ринків збуту, впровадження передових ІТ-технологій і сучасних форм організаційно-управлінської діяльності. Саме тому інновації в туризмі необхідні і є невід'ємною умовою його розвитку.

3.3. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу Західної України

Західний регіон України є територією, де зосереджений значний рекреаційно-туристичний потенціал. Питома частка останнього у сумарному природно-ресурсному потенціалі України складає 22,8% від загальнодержавного показника, у тому числі 77% припадає на ресурси відпочинку і туризму і 23% – на ресурси санаторно-курортного лікування [5].

Таблиця 2.2

Природно-рекреаційний потенціал Західного регіону 2017рр.

Адміністративна одиниця	Природно- рекреаційний потенціал, тис.га	Природно- рекреаційний потенціал, млн. грн.	Природно-рекреаційний потенціал		
			питома частка, %	у тому числі, %	
				ресурсів відпочинку і туризму	ресурсів санаторно- курортного лікування
Волинська	224,0	84,0	1,6	80	20
Закарпатська	425,9	379,6	7,3	57	43
Івано- Франківська	183,8	212,0	4,1	84	16
Львівська	339,8	290,1	5,6	70	30
Рівненська	111,0	63,2	1,2	80	20
Тернопільська	96,6	61,3	1,2	79	21
Чернівецька	64,0	94,1	1,8	79	21
Західний регіон	1445,1	1184,3	22,8	77	23
Україна	3507,1	5201,4	100	75	25

У територіальному розрізі Західного регіону (табл. 2.2) значна частка природно-рекреаційного потенціалу припадає на Закарпатську (7,3%), Львівську (5,6%), Івано-Франківську (4,1%) області, дещо менше має - Чернівецька (1,8%), Волинська (1,6%), Рівненська (1,2%) та Тернопільська (1,2%) області [8].

РТП Західного регіону України на 91,06% складається з природних рекреаційних ресурсів у сумарному природно-ресурсному потенціалі України, що значно вище відповідного показника по Україні (9,64%) (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Компонентна структура природно-ресурсного потенціалу областей
Західного регіону України 2017рр.

Адміністративна одиниця	Питома вага ресурсу в природно-ресурсному потенціалі, ‰					
	Мінеральні	Водні	Земельні	Лісові	Фауністичні	Рекреаційні
Волинська	0,95	18,02	55,18	16,24	0,41	9,20
Закарпатська	3,06	31,48	19,36	17,44	0,08	28,58
Івано- Франківська	7,41	33,31	24,13	17,62	0,13	17,40
Львівська	22,55	22,68	29,24	11,07	0,18	14,28
Рівненська	5,00	16,45	55,01	16,14	0,75	6,65
Тернопільська	1,24	13,59	74,97	4,66	0,15	5,40
Чернівецька	10,77	12,89	59,13	6,70	0,96	9,55
Україна	28,26	13,08	44,38	4,17	0,47	9,64

Дані табл. 2.3 засвідчують, що в окремих областях Західного регіону існують незначні відмінності за рівнем забезпеченості природних рекреаційних ресурсів. Зокрема, Закарпатська (28,58), Івано-Франківська (17,40‰), Львівська (14,28‰), Чернівецька (9,55‰) та Волинська (9,20‰) області, характеризуються достатньо високою питоною вагою рекреаційних ресурсів, а Рівненська (6,65‰) та Тернопільська (5,40‰) області - найнижчою питоною вагою рекреаційних ресурсів серед областей Західного регіону [3].

Наступним важливим показником в рекреаційно-туристичному потенціалі Західного регіону, з точки зору вкладення капіталу, є показник рівня концентрації природно-рекреаційного потенціалу та земельних рекреаційних ресурсів (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Рівень концентрації природно-рекреаційного потенціалу та земельних
рекреаційних ресурсів у областях Західного регіону 2017рр.

Адміністративна одиниця	Природно-рекреаційний потенціал у розрахунку на:			Землі рекреаційного призначення у розрахунку на:		
	1000 км ²	1 тис.	1 тис.	1000 км ²	1 тис.	1 тис.

		жителів	рекреантів		жителів	рекреантів
Волинська	11,089	0,214	5,829	8,535	0,166	4,486
Закарпатська	33,273	0,341	5,680	12,141	0,125	2,073
Івано-Франківська	13,223	0,131	3,874	18,525	0,186	5,427
Львівська	15,587	0,131	1,385	5,339	0,046	0,474
Рівненська	5,522	0,096	3,782	9,025	0,157	6,181
Тернопільська	7,000	0,086	4,881	8,529	0,106	5,947
Чернівецька	7,911	0,070	21,219	8,321	0,074	22,318

Як видно із даних табл. 2.4, природно-рекреаційний потенціал у розрахунку на 1000 км² характеризується високою територіальною концентрацією природних рекреаційних ресурсів. Зокрема, рівень концентрації у Закарпатській області складає 33,273; у Львівській – 15,587; у Івано-Франківській – 13,223; у Волинській – 11,089; у Чернівецькій – 7,911; у Тернопільській – 7,000 та Рівненській – 5,522. Якщо брати природно-рекреаційний потенціал у розрахунку на 1 тис. жителів, то найбільші показники демонструють Закарпатська (0,341), Волинська (0,214), Івано-Франківська (0,131) та Львівська (0,131) області. Це свідчить, що при невеликій чисельності населення зосереджено потужний природно-рекреаційний потенціал регіону.

Що стосується земель рекреаційного призначення, то найбільші площі рекреаційних земель на 1000 км² Західного регіону зосереджені в Івано-Франківській (18,525), Закарпатській (12,141) областях, найменша - у Львівській області (5,339) [17].

У табл. 2.5 відображена функціональна структура земель рекреаційного призначення в областях Західного регіону.

Таблиця 2.5

Функціональна структура земель рекреаційного призначення Західного регіону України 2017рр.

Адміністрати	Землі	У тому числі
--------------	-------	--------------

вна одиниця	рекреаційного призначення, тис. га	природоохорон ного		оздоровчого		рекреаційно го		історико- культурного	
		тис.га	%	тис.г а	%	тис.га	%	тис. га	%
Волинська	2014,4	168,7	8,37	0,3	0,015	3,2	0,15	0,2	0,010
Закарпатська	1275,3	146,4	11,4	0,4	0,031	8,5	0,66	0,1	0,008
Івано- Франківська	1392,7	245,5	17,6	0,2	0,014	11,6	0,83	0,2	0,014
Львівська	2183,1	113,4	5,19	0,5	0,023	1,4	0,06	1,1	0,050
Рівненська	2005,1	169,7	8,46	11,1	0,554	0,6	0,03	-	-
Тернопільська	1382,4	116,5	8,43	0,1	0,007	1,0	0,07	0,1	0,007
Чернівецька	809,6	64,7	7,99	-	-	2,6	0,32	0,1	0,012
Західний регіон	11062,6	1024,9	67,44	12,6	0,644	28,9	2,12	1,8	0,101
Україна	60354,8	2779,6	4,61	23,6	0,039	105,3	0,17	44,1	0,073

Привабливим і основним ресурсом рекреаційно-туристичного потенціалу Західного регіону, з точки зору вкладення капіталу, є його землі рекреаційного призначення, які складають 11062,6 тис. га.

Основна частка земель рекреаційного призначення регіону припадає на землі природоохоронного призначення – 67,44%. Лідерами є Івано-Франківська (17,6%) та Закарпатська (11,4%) області.

Оздоровчі землі Західного регіону займають лише 0,644%. Найбільша їх частка припадає на Рівненську область (0,554%).

Рекреаційні землі займають 2,12 % території Західного регіону. До регіонів з високим відсотком рекреаційних земель відносяться Івано-Франківська (0,83%) та Закарпатська (0,66%) області.

Найбільші площі земель історико-культурного призначення зосереджені у Львівській (0,050%) та Івано-Франківській (0,014%) областях. Загалом у Західному регіоні вони становлять 0,101 [5].

Провідне місце серед земель рекреаційного призначення займають ліси. Найбільша частка лісів для відпочинку у загальній площі лісів мають

Чернівецька (4,9 %), Рівненська (2,37%), Львівська (1,8%), Закарпатська (1,2%), Івано-Франківська (1,1%), а найменша - Волинська (0,4%) та Тернопільська (0,1 %) області.

Забезпеченість регіонів водними ресурсами має безпосередній вплив на формування місць відпочинку. Загалом у Західному регіоні водні ресурси займають 422,6 тис. га території. Найбільша площа водних ресурсів у Волинській (91,2 тис. га), Львівській (85,4 тис. га) та Рівненській (85,2 тис. га) областях, найменша - Чернівецька (37,2 тис. га) та Закарпатська (37,0 тис. га) області.

Західний регіон багатий і на бальнеологічні ресурси, зокрема, на різні типи мінеральних вод. Ці рекреаційні ресурси є в усіх областях Західного регіону. Щоправда, забезпеченість ними населення різна [5].

У Західному регіоні затверджено 26 родовищ мінеральних вод: у Волинській області – 1, у Закарпатській області – 12, у Львівській – 6, у Рівненській – 3, у Тернопільській – 2, у Чернівецькій – 2, в Івано-Франківській області родовищ мінеральних вод із затвердженими експлуатаційними запасами немає.

Більше половини (57,8%) затверджених запасів Західного регіону - це вуглекислі мінеральні води. Їх запаси становлять 3407,4 м³/добу. Другі за кількістю - борні (871 м³/добу) і на третьому місці - сульфідні (827,5 м³/добу). Мінеральні води без специфічних компонентів і властивостей становлять 665,1 м³/добу затверджених запасів та мінеральні води з підвищеним вмістом органічних речовин типу «Нафтуса» - 122,2 м³/добу. За абсолютною величиною затверджених експлуатаційних запасів на Закарпатську область припадає три чверті усіх затверджених запасів регіону - 4368,4 м³/добу.

На сьогодні сапропелеві грязі не використовуються в лікувальній практиці, що пов'язано з відсутністю споживача в місцях розповсюдження пелоїдів і значними витратами на їх добування. Проте, в подальшому сапропелі

варто продовжувати застосувати як в санаторно-курортному, так і в поза курортному грязелікуванні.

Загалом Західний регіон представлений 324 закладами тривалого перебування із загальною кількістю ліжок (місць) у місяць максимального розгортання 546544 одиниць. Відповідно у Львівській області налічувалось 109 закладів (18263 ліжок), у Волинській – 65 (3835), у Закарпатській – 62 (6614), у Івано-Франківській – 36 (3798), у Рівненській – 22 (2802), у Тернопільській – 18 (2230) та у Чернівецькій – 14 (1492) [5].

Позитивні зрушення відбулися у покращенні їх якісних характеристик. Це відбулося, по-перше, за рахунок перепрофілювання ряду пансіонатів з лікуванням у санаторіїв; по-друге, за рахунок будівництва нових маломісних з підвищеною комфортністю закладів та реконструкції санаторіїв-профілакторіїв із переобладнанням номерів у «люкси» і «напівлюкси». Наслідком цього став відчутний притік оздоровлених у Західному регіоні.

ВИСНОВКИ

В роботі було досліджено теоретико-методичні основи дослідження туристичного потенціалу Західної України. Було розглянуто понятійний апарат дослідження, розглянуто методологію та методи досліджень туристичного потенціалу території та проведено аналіз останніх досліджень і публікацій.

Також в роботі було визначено характерні особливості туристичного потенціалу Західної України. Було досліджено історико-культурні, рекреаційні ресурси Західного регіону та види туризму в Західній Україні.

В роботі було досліджено та визначено основні проблеми розвитку туристичної галузі та шляхи вдосконалення розвитку туризму в Західній Україні.

В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Туристичний потенціал регіону - це наявність у нього можливостей для розвитку туристичної індустрії і отримання від її функціонування позитивного соціально-економічного ефекту і підвищенню рівня туристичної привабливості цього регіону; туристичний потенціал регіону - це сукупність ресурсів, які перебувають у його розпорядженні з метою організації туристичної діяльності.

2. Туристичний потенціал регіону - це складна, організована, динамічна система, яка формується з безлічі елементів, що знаходяться у взаємозв'язку і взаємодії і виконують різні функції в процесі створення і надання туристичного продукту необхідної кількості і якості і в строки, визначені ринком.

3. Для того щоб управляти процесом розвитку туризму на певній території, необхідно досліджувати її туристичний потенціал і його компоненти, ступінь реалізації яких впливає на рівень розвитку туристичної діяльності в межах цієї території. Необхідно також визначити показники, за яким слід оцінювати компоненти туристичного потенціалу. Оскільки метою управління динамікою розвитку туристичної діяльності на певній території є створення

умов для стабільного підвищення її ефективності, то ці показники повинні прогнозувати рівень розвитку туристичної діяльності і дозволяти визначити цей рівень за всіма аспектами.

4. Туризм є ресурсно орієнтованою сферою діяльності, в якій питання раціонального природокористування відіграють першорядну роль, а стан природного та соціокультурного середовища є одночасно і ресурсом, і умовою діяльності, що передбачає досягнення збалансованості їх розвитку. Туристичні ресурси є одним з ключових понять при визначенні територій пріоритетного розвитку туризму та одночасно виступає джерелом інноваційного оновлення.

5. Таким чином, на думку фахівців під туристичним потенціалом регіону, на відміну від інших, слід розуміти сукупність економічних, унікальних природно-ресурсних, культурно-історичних, соціальних, релігійних особливих елементів регіону (області) країни, які носять природний характер або виникли в результаті діяльності людини (штучно), можуть сприяти розвитку туристичної галузі, тобто виробництво, наука, природокористування, культура, освіта, спорт, торгівля, охорона здоров'я тощо, а також політична, соціальна та економічна ситуація, які можуть вплинути на туристичну діяльність.

6. У комплексі рекреаційних ресурсів Західної України особливе місце займають історико-культурні ресурси, що представляють собою спадщину суспільного розвитку минулих епох. Вони служать передумовою для організації культурно-пізнавальних видів рекреаційної діяльності, оптимізують рекреаційну діяльність в цілому, виконуючи досить серйозні виховні функції. Історико-культурні ресурси певною мірою визначають локалізацію рекреаційних потоків та напрямки екскурсійних маршрутів. Культурно-історичні об'єкти поділяються на матеріальні і духовні. Матеріальні охоплюють сукупність засобів виробництва та інших матеріальних цінностей суспільства на кожній історичній стадії його розвитку, а духовні - сукупність досягнень

суспільства в освіті, науці, мистецтві, літературі, в організації державного і суспільного життя, в праці і побуті.

7. У комплексі рекреаційних ресурсів Західної України особливе місце займають історико-культурні ресурси, що представляють собою спадщину суспільного розвитку минулих епох. Вони служать передумовою для організації культурно-пізнавальних видів рекреаційної діяльності, оптимізують рекреаційну діяльність в цілому, виконуючи досить серйозні виховні функції. Історико-культурні ресурси певною мірою визначають локалізацію рекреаційних потоків та напрямки екскурсійних маршрутів. Культурно-історичні об'єкти поділяються на матеріальні і духовні. Матеріальні охоплюють сукупність засобів виробництва та інших матеріальних цінностей суспільства на кожній історичній стадії його розвитку, а духовні - сукупність досягнень суспільства в освіті, науці, мистецтві, літературі, в організації державного і суспільного життя, в праці і побуті.

8. Лікувально-курортна рекреаційна діяльність в Західній Україні базується на використанні природних ресурсів: клімату, мінеральних лікувальних вод, грязей, озокериту, соляних шахт, кумисолікування та їх поєднання. Цей вид рекреаційної діяльності за своєю сутністю має бути найбільш регламентованим. Лікарські приписи, суворий режим, кліматичні, регіональні, вікові, статеві та інші обмеження роблять лікувально-курортну діяльність діяльністю найбільш закритого характеру. Разом з тим, дозовані інші види рекреаційної діяльності можуть суттєво доповнювати цей вид, створюючи додатковий лікувальний ефект.

9. В Західній Україні існують традиційні та перспективні санаторно-курортні райони з ефективними унікальними ресурсами для відпочинку і лікування. Потужний рекреаційний потенціал Західної України створює можливості для розширення пропозиції різноманітних рекреаційних послуг для українських та іноземних споживачів.

10. Основними завданнями розвитку туризму в Західній Україні є формування туристично-рекреаційного комплексу для задоволення потреб населення у санаторно-курортному лікуванні, відпочинку і туризмі; формування ринку конкурентоздатних на міжнародному рівні рекреаційних послуг на основі ефективного використання наявних природних і культурно-історичних ресурсів та залучення максимальної кількості туристів на територію регіону, збільшення обсягів надходження коштів, у тому числі валютних, до місцевих бюджетів, збереження чистоти природного довкілля та охорона рекреаційних ресурсів регіону.

11. Одним зі шляхів розвитку туризму в Україні стане внутрішній туризм. Цей період є найбільш вигідним і придатним для кількісного та якісного покращення внутрішнього туризму.

12. Практика зарубіжних країн-лідерів індустрії гостинності та туризму свідчить про переваги та можливості розвитку сфери внутрішнього туризму не тільки як галузі, що забезпечує зайнятість населення і поповнення регіональних бюджетів, а й як сфери для підвищення ефективності виробництва, розвитку підприємництва, малого та середнього бізнесу; сфери, що сприяє розвитку інфраструктури регіонів, збільшенню вартості землі, підвищенню якості життя місцевих жителів, задоволенню потреб громадян у активному і повноцінному відпочинку, зміцненню здоров'я, залученню до культурних цінностей.

13. Інноваційна діяльність в туристичній індустрії спрямована на створення нового або зміну існуючого продукту, освоєння нових ринків збуту, впровадження передових ІТ-технологій і сучасних форм організаційно-управлінської діяльності. Саме тому інновації в туризмі необхідні і є невід'ємною умовою його розвитку.

РЕЗЮМЕ/RESUME

Кваліфікаційна робота Кенц Каріни Владиславівни на тему: «Аналіз та оцінка туристичного потенціалу Західної України» присвячена актуальній темі вивчення туристичного потенціалу Західної України.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є туристично-рекреаційний потенціал Західної України.

Метою дослідження є туристично-рекреаційний потенціал Західної України.

Завдання дослідження: теоретично-методичне та практичне дослідження туристично-рекреаційний потенціалу Західної України та його основні особливості розвитку; розглянути соціально-економічні умови розвитку туризму та надати оцінку туристично-рекреаційним ресурсам та потенціалу Західної України.

У процесі роботи було застосовано наступні методи дослідження: діалектичний, системний підходи, метод індукції і дедукції, аналіз і синтез. Поряд із загальнонауковими методами застосовувались специфічні методи (прийоми), обумовлені сутністю самого предмета, технологією обліку, завданнями та вимогами (хронологічного і систематичного спостереження).

Здійснивши дослідження аспектів розвитку туризму у Західній Україні можна зробити наступний висновок, що природні та культурні різноманітності території визначають певні відмінності у спеціалізації та рівні розвитку туризму в регіоні.

Ключові слова: туризм, регіон, види туризму, ресурси, туристичні прибуття.

Qualifying work of Kents Karina on the topic: "Analysis and assessment of the tourist potential of Western Ukraine" is devoted to the topical issue of studying the tourist potential of Western Ukraine.

The object of research of qualification work is the tourist and recreational potential of Western Ukraine.

The purpose of the study is the tourist and recreational potential of Western Ukraine.

Tasks of the research: theoretical-methodical and practical research of the tourist-recreational potential of Western Ukraine and its main features of development; consider the socio-economic conditions of tourism development and assess the tourist and recreational resources and potential of Western Ukraine.

The following research methods were used in the process: dialectical, systemic approaches, method of induction and deduction, analysis and synthesis. Along with general scientific methods, specific methods (techniques) were used, due to the essence of the subject, accounting technology, tasks and requirements (chronological and systematic observation).

Having studied the aspects of tourism development in Western Ukraine, we can conclude that the natural and cultural diversity of the territory determines certain differences in the specialization and level of tourism development in the region.

Key words: tourism, region, types of tourism, resources, tourist arrivals.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про туризм». – URL: www.zakon.rada.ua.
2. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, КМУ, розпорядження від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80> (дата звернення 28.01.2021).
3. Аналітика та статистика Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcdd6&tag=Analitika&isSpecial=true> (дата звернення 28.01.2021).
4. Анюхіна Л. О. Перспективні напрями вдосконалення управління рекреаційною сферою в Україні. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2018. № 10. с. 60-71.
5. Артюхова І.В. Шляхи підвищення конкурентоспроможності національного санаторно-курортного продукту. URL: http://www.con-fcontact.com/2016_03_05/7_artjuhova.htm (дата звернення 28.01.2021).
6. Бак Г. Впровадження інновацій у сфері туризму. *Наукові записки*. 2017 №2.
7. Безносьок В.Д. Туризм і його місце в соціально-економічному розвитку України. *Регіональна економіка* (укр.). 2018. № 1. с.232-236.
8. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Монографія. Київ, Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2016. 395 с.
9. Боруцак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів : (монографія). НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Львів, 2017. 288 с.
10. Виноградська А.М. Розвиток українського туристичного бізнесу. *Економіка. Фінанси. Право* (укр.). 2017. № 5. С.13-18.
11. Дащук Ю. Є. Аналіз складових рекреаційного потенціалу регіону. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 7(178). с. 71.

12. Дащук Ю.Є. Рекреаційний потенціал регіону, як об'єкт наукових досліджень. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки*. 2016. Вип. 126.
13. Дишловий І. М. Сучасні організаційні рішення регіонального розвитку рекреації та туризму: кластеризація та комплексні програми. (монографія) НАН України. ПРРЕД. – Одеса, 2015. 213 с.
14. Долішній М. І. Карпатський рекреаційний комплекс. Київ. Наукова думка, 2017. 148 с.
15. Жученко В.Г. Розвиток туристсько-рекреаційної діяльності на Україні: передумова та перспективи. *Регіональні перспективи (укр.)*. 2018. № 1.- С.83-84.
16. Зануда А. Коронавірус: скільки втрачає туризм. BBC News Україна, 16 березня 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51870285>. (дата звернення 29.01.2021).
17. Зінов'єв Ф. В., Бартошук О.В. Інноваційні підходи до розвитку туристичної галузі України. *Інноваційна економіка*. 2016 - №4 (30). с. 161-164.
18. Зінько І. Сільський зелений туризм як складова стратегії туристичної політики регіону. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2018. № 24. с. 77—83.
19. Кальченко О.М. Проблеми інноваційного розвитку туристичної галузі України. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vcndtu/2018_41/18.htm. (дата звернення 29.01.2021).
20. Клапчук О.О. Туристично-рекреаційні ресурси Львівської області: Територіальна диференціація, оцінка, напрямки використання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. географ. наук.: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія». Львів, 2011. – 20 с
21. Корнілова Н.В. Актуальні питання розвитку внутрішнього туризму в Україні. Інституційні засади культуротворення: історія та сучасність: *Зб. матеріалів Міжнародної науково-теоретичної конференції, Київ, 11-12 травня 2018 р.* Київ. НАКККиМ, 2018. с. 73-76.
22. Корнілова Н.В. Проблеми розвитку внутрішнього туроперейтингу в Україні. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та

- регулювання». еркаси, 22-23 березня 2018 р. – Черкас. держ. технол. ун-т. Т. 1. – Видавець Чабаненко Ю.А. с. 28-31
- 23.Мельник О. В. Інтегральний показник туристичної привабливості території: поняття та теоретичні аспекти. *Регіональна економіка*. 2017. №4. с. 197-205.
- 24.Музиченко-Козловська О.В. Економічне оцінювання туристичної привабливості території. – Львів. Новий світ, 2016 - 173 с.
- 25.Мунін Г.Б., Чабан Р. Аналіз стану і перспективи розвитку туризму та готельного бізнесу в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні (укр.)*. 2018. № 5. с.60-65.
- 26.Нездоймінов С. Г. Туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід: (монографія). Одеса: Астропринт, 2016.304 с.
- 27.Офіційний сайт Be inside URL: <http://beinside.ua/program/be-enriched>. (дата звернення 28.01.2021).
- 28.Офіційний сайт Travel to Ukraine URL: <http://travel-to-ukraine.info/en>. (дата звернення 29.01.2021).
29. Офіційний сайт Ukraine Travel Secrets URL: <http://ukraine-travel-secrets.com>. (дата звернення 28.01.2021).
- 30.Офіційний сайт Асоціації Лідерів Турбізнесу України URL: <http://www.altu.com.ua/News/>. (дата звернення 30.01.2021).
- 31.Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія. за заг. ред. В.Г. Герасименко. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.
- 32.Прикарпаття: спадщина віків : Історико-культурологічне видання. За ред. М.В. Кугутяка. Львів : Манускрипт, 2016. С. 164–186
- 33.Результати оцінки надані авторським колективом під керівництвом проф. Олійника Я. Б. в проекті та робочих матеріалах Наукового центру розвитку туризму при розробленні Стратегії сталого розвитку туризму і курортів в Україні (проект) URL: <http://www.vincult.org.ua> (дата звернення 28.01.2021).
- 34.Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України: (підр. у 3-х част.).Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 552 с.

- 35.Рутинський М. Й. Ключеві принципи сталого розвитку курортно-рекреаційної сфери західного регіону України. Стале природокористування: підходи, проблеми, перспектива. Матеріали III міжнар. наук. конф. (28-29 травня, 2015 р.). Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. С. 137-138.
- 36.Рутинський М.Й. Івано-Франківщина: територіальна організація туристичного комплексу та структура сучасного туристичного продукту регіону. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Географія.* Вінниця, 2018. - Випуск 7. с. 177-184.
- 37.Сайт "Відпочинок в Карпатах – Карпати інфо" URL: <http://www.karpaty.info/ua/> (дата звернення 30.01.2021).
- 38.Семенов В.Ф., Балджи М.Д., Мозгальова В.М. Регіональний вимір рекреаційно-туристичної діяльності : (монографія). Одеса : Optimum, 2016. 201 с.
- 39.Смаль І. В. Рекреація, туризм, дозвілля: тлумачення і співвідношення понять. *Український географічний журнал.* 2017. №4. с. 58-64. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/smal.htm (дата звернення 28.01.2021).
- 40.Соловйов Д.І. Аналіз тенденцій розвитку туристичної сфери України та науково-методичні напрями вдосконалення її державного регулювання. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу.* 2018 №1, (9) С. 70–73.
- 41.Соловйов Д.І. Аналіз тенденцій розвитку туристичної сфери України та науково-методичні напрями вдосконалення її державного регулювання. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу.* 2018 – №1, (9) с. 70–73.
- 42.Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія. Ткаченко Т.І. - 2-ге вид., випр. та доповн.- Київ. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 463 с.
- 43.Трохимець О. І. Розвиток туризму в Україні та його стратегічне значення для національної економіки. *Держава та регіони: наук.-виробн. журнал.* 2017. № 3. с. 62-67).
- 44.Туризм після пандемії URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7864/Artykul/2499475,%d0%a2%d1%83%d1%8>

0% d0% b8% d0% b7% d0% bc-% d0% bf% d1% 96% d1% 81% d0% bb% d1% 8f-
% d0% bf% d0% b0% d0% bd% d0% b4% d0% b5% d0% bc% d1% 96% d1% 97 (дата
звернення 28.01.2021).

45. Туристична діяльність та колективні засоби розміщування у Львівській області / за ред. С.І. Зимовіної. Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2018. 88 с.
46. Туристичні ресурси України. Під ред. О. Лугової. Київ. Інститут туризму федерації профспілок України, 2017. 352 с.
47. Туркалевич, Т. О. Розвиток туризму в Івано-Франківській області. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Geographia/68124.doc.htm. (дата звернення 28.01.2021).
48. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія. URL: http://tourlib.net/books_ukr (дата звернення 28.01.2021).
49. Черчик Л. Теоретичні аспекти формування ринку рекреаційних ресурсів. *Галицький економічний вісник*. 2016. № 3. с. 108-112.
50. URL: <http://www.if.gov.ua/> Івано-Франківська обласна державна адміністрація (дата звернення 28.01.2021).
51. URL: <http://www.ifstat.gov.ua/>- Головне управління статистики в Івано-Франківській області (дата звернення 29.01.2021).
52. URL: https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/21/theme_21.php?code=21 (дата звернення 30.01.2021)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Санаторно-курортні та оздоровчі заклади Івано-Франківської області

	Санаторії та пансіонати з лікуванням		Санаторії-профілакторії		Будинки і пансіонати відпочинку		Бази та інші заклади відпочинку	
	всього	у них ліжок, тис.	всього	у них ліжок, тис.	всього	у них місць, тис.	всього	у них місць, тис.
2011	15	2,3	6	0,5	3	0,2	12	0,8
2012	15	2,4	6	0,5	2	0,1	12	0,9
2013	14	2,0	3	0,2	3	0,3	13	1,1
2014	15	2,3	3	0,2	2	0,1	12	1,1
2015	14	2,3	3	0,2	2	0,1	12	1,1
2016	15	2,3	1	0,1	2	0,1	12	1,1
2017	15	2,3	1	0,0	2	0,1	12	1,2
2018	15	2,3	1	0,0	2	0,1	12	1,2

Таблиця А.2

Колективні засоби розміщування Івано-Франківської області

	Кількість колективних засобів розміщування, од			Кількість місць, од			Кількість розміщених, осіб		
	усього	у тому числі		усього	у тому числі у		усього	у тому числі у	
		готелів та аналогічних засобів розміщування	спеціалізованих засобів розміщування		готелях та аналогічних засобах розміщування	спеціалізованих засобах розміщування		готелів та аналогічних засобах розміщування	спеціалізованих засобах розміщування
2012	378	345	33	12261	8632	3629	213652	179057	34595
2013	200	167	33	11018	7461	3557	267841	233131	34710
2014	225	193	32	11761	8063	3698	252439	217984	34455
2015	243	212	31	12432	8754	3678	263355	228522	34833
2016	230	200	30	12186	8576	3610	282585	249142	33443
2017	257	227	30	14414	10790	3624	341199	304805	36394
2018	274	244	30	14695	11082	3613	340680	301592	39088

Рис. Б.1. Карта «Туристичний потенціал Івано-Франківської області»